

Beleidsbeoordeling Nederlandse banken 20^e actualisering

Eerlijke Bankwijzer

5 maart 2026

Over de Eerlijke Bankwijzer

Dit rapport is geschreven in opdracht van de Eerlijke Bankwijzer (EB). De Eerlijke Bankwijzer is een samenwerkingsverband van vijf maatschappelijke organisaties: Amnesty International, Milieudefensie, Oxfam Novib, PAX en World Animal Protection. Het doel van de Eerlijke Bankwijzer is om bankgroepen actief in Nederland aan te sporen om maatschappelijk verantwoord te ondernemen en te beleggen.

De Eerlijke Bankwijzer vormt samen met de Eerlijke Pensioenwijzer (EP) en de Eerlijke Verzekeringswijzer (EV) de Eerlijke Geldwijzer (EG). De Eerlijke Geldwijzer is onderdeel van *Fair Finance International* (FFI), een internationaal netwerk van meer dan 150 maatschappelijke organisaties in vierentwintig landen.

Over dit rapport

Dit rapport presenteert de resultaten van de nieuwste editie van het doorlopend beleidsonderzoek van de Eerlijke Bankwijzer. In het rapport wordt het duurzaamheidsbeleid van acht Nederlandse banken voor de eenentwintigste keer beoordeeld.

Over de auteurs

Dit rapport werd onderzocht en geschreven door Debbie Schepers, Mara Werkman en Pelin Akkaya met bijdrages van Jan Willem van Gelder. Het rapport dient als volgt geciteerd te worden: Schepers, D., M. Werkman en P. Akkaya (2026, maart), *Eerlijke Bankwijzer: Beleidsbeoordeling Nederlandse Banken – 20^e actualisering*, Amsterdam, Nederland: Profundo.

Over Profundo

Met diepgaand en op feiten gebaseerd onderzoek en advies wil Profundo een praktische bijdrage leveren aan een duurzame wereld en sociale rechtvaardigheid. We analyseren internationale grondstofketens, de financiële sector, relevante beleidsontwikkelingen en de impact van bedrijven en financiers op alle duurzaamheidsaspecten. Meer informatie over Profundo is beschikbaar op www.profundo.nl.

Disclaimer

Profundo neemt de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht bij het verzamelen van informatie en het verwerken daarvan in publicaties, maar kan niet garanderen dat deze publicatie volledig is. Profundo neemt geen verantwoordelijkheid voor fouten in de gebruikte bronnen, noch voor veranderingen na de publicatiedatum. Deze publicatie is bedoeld voor informatieve doeleinden en dient niet te worden gelezen als een rapport dat goedkeuringen, verklaringen of garanties van welke aard dan ook verstrekt. Profundo zal geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die voortvloeit uit het gebruik van deze publicatie.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Summary	6
Introductie	11
Hoofdstuk 1 Onderzoek en methodologie	12
1.1 Opzet beleidsonderzoek	12
1.2 Selectie van bankgroepen.....	12
1.3 Methodologie.....	13
1.3.1 Selectie van thema's, sectoren en aspecten van de bedrijfsvoering.....	13
1.3.2 Principes afgeleid van internationale standaarden	13
1.3.3 Onacceptabele praktijken	14
1.3.4 Relevante beleidsstukken	14
1.3.5 Internationale standaarden en initiatieven	15
1.3.6 Relevante investeringscategorieën.....	15
1.3.7 Beleggingen op de balans.....	15
1.3.8 Vermogensbeheer	17
1.3.9 Toekenning en berekening scores	18
1.3.10 Scoreveranderingen voor thema's, sectoren en aspecten van de bedrijfsvoering....	19
1.4 Verantwoording	20
1.5 Disclaimer	20
Hoofdstuk 2 Resultaten per duurzaamheidsthema	21
2.1 Belastingen	21
2.1.1 Wat staat er op het spel?	21
2.1.2 Overzicht elementen en scores	22
2.1.3 Analyse beleid belastingen	23
2.2 Biodiversiteit	24
2.2.1 Wat staat er op het spel?	24
2.2.2 Overzicht elementen en scores	25
2.2.3 Analyse beleid biodiversiteit.....	27
2.3 Dierenwelzijn.....	28
2.3.1 Wat staat er op het spel?	28
2.3.2 Overzicht elementen en scores	29
2.3.3 Analyse beleid dierenwelzijn.....	31
2.4 Gendergelijkheid	33
2.4.1 Wat staat er op het spel?	33
2.4.2 Overzicht elementen en scores	33
2.4.3 Analyse beleid gendergelijkheid.....	35
2.5 Klimaatverandering	36
2.5.1 Wat staat er op het spel?	36
2.5.2 Overzicht elementen en scores	38
2.5.3 Analyse beleid klimaatverandering	41
2.6 Mensenrechten	42

2.6.1	Wat staat er op het spel?	42
2.6.2	Overzicht elementen en scores	43
2.6.3	Analyse beleid mensenrechten	45
2.7	Wapens.....	46
2.7.1	Wat staat er op het spel?	46
2.7.2	Overzicht elementen en scores	47
2.7.3	Analyse beleid wapens.....	49
Hoofdstuk 3	Beoordeling beleid per bank	51
3.1	ABN Amro	51
3.1.1	Profiel	51
3.1.2	Overzicht rapportcijfers	51
3.2	ASN Bank	52
3.2.1	Profiel	52
3.2.2	Overzicht rapportcijfers	52
3.3	Bunq	53
3.3.1	Profiel	53
3.3.2	Overzicht rapportcijfers	53
3.4	ING.....	54
3.4.1	Profiel	54
3.4.2	Overzicht rapportcijfers	54
3.5	NIBC.....	55
3.5.1	Profiel	55
3.5.2	Overzicht rapportcijfers	55
3.6	Rabobank	56
3.6.1	Profiel	56
3.6.2	Overzicht rapportcijfers	56
3.7	Triodos Bank.....	57
3.7.1	Profiel	57
3.7.2	Overzicht rapportcijfers	57
3.8	Van Lanschot Kempen.....	58
3.8.1	Profiel	58
3.8.2	Overzicht rapportcijfers	58
Hoofdstuk 4	Conclusies	59
4.1	Algemeen overzicht scores	59
4.2	Conclusies beleidsbeoordeling	61
Bronvermeldingen		63
Over de Eerlijke Bankwijzer		66

Lijst van tabellen

Tabel 1	Overzicht scores van de acht bankgroepen per thema en risicosector	2
Tabel 2	Veranderingen in totaalscores voor duurzaamheidsthema's en risicosectoren.....	2
Tabel 3	Verandering in gemiddelde scores ten opzichte van vorige beleidsbeoordeling	3

Tabel 4	Geselecteerde bankgroepen: merknamen en klanttegoeden	12
Tabel 5	Kwalificaties behorende bij beleidsscores	19
Tabel 6	Beleidsscores Belastingen.....	22
Tabel 7	Beleidsscores Biodiversiteit	25
Tabel 8	Beleidsscores Dierenwelzijn	30
Tabel 9	Beleidsscores Gendergelijkheid	34
Tabel 10	Beleidsscores Klimaatverandering	38
Tabel 11	Beleidsscores Mensenrechten	44
Tabel 12	Beleidsscores Wapens.....	47
Tabel 13	Overzicht rapportcijfers ABN Amro	51
Tabel 14	Overzicht rapportcijfers ASN Bank.....	52
Tabel 15	Overzicht rapportcijfers Bunq	53
Tabel 16	Overzicht rapportcijfers ING	54
Tabel 17	Overzicht rapportcijfers NIBC	55
Tabel 18	Overzicht rapportcijfers Rabobank	56
Tabel 19	Overzicht rapportcijfers Triodos Bank	57
Tabel 20	Overzicht rapportcijfers Van Lanschot Kempen	58
Tabel 21	Scores van de acht bankgroepen per thema en risicosector	59
Tabel 22	Veranderingen in totaalscores voor duurzaamheidsthema's en risicosectoren.....	60
Tabel 23	Verandering in gemiddelde scores ten opzichte van vorige beleidsbeoordeling ...	60

Samenvatting

Banken maken het bedrijven mogelijk om kapitaal te verwerven voor investeringen, zoals het bouwen van een fabriek of het ontwikkelen van nieuwe technologieën. Deze investeringen hebben invloed op hoe de samenleving eruit ziet. Zo kan kapitaal verstrekt door banken bijdragen aan het uitbannen van maatschappelijke problemen als ondervoeding of aan het versterken van ecosystemen. Maar banken kunnen via hun investeringen ook bijdragen aan het schenden van mensenrechten en aan het versterken van klimaatverandering. De Eerlijke Bankwijzer stelt zich daarom ten doel om banken hun (financiële) invloed aan te laten wenden om bedrijven waaraan ze krediet verlenen en waarin ze beleggen te verduurzamen. De Eerlijke Bankwijzer is een gezamenlijk initiatief van vijf organisaties: Amnesty International, Milieudefensie, Oxfam Novib, PAX en World Animal Protection.

Voor de Eerlijke Bankwijzer beoordeelt dit onderzoeksrapport - voor de éénnentwintigste keer sinds januari 2009 – het duurzaamheidsbeleid van de volgende belangrijke bankgroepen op de Nederlandse markt:

- ABN Amro;
- ASN Bank;
- Bunnik;
- ING;
- NIBC;
- Rabobank;
- Triodos Bank; en
- Van Lanschot Kempen.

In het onderzoek is nagegaan welke duurzaamheidscriteria zijn opgenomen in het duurzaamheidsbeleid ten aanzien van de eigen bedrijfsvoering en het krediet- en beleggingsbeleid van deze bankgroepen. De beoordelingsmethodologie is opgesteld door Fair Finance International (FFI), waarin de Eerlijke Bankwijzer samenwerkt met een internationaal netwerk van maatschappelijke organisaties, op basis van internationale standaarden, zoals verdragen, richtlijnen, keurmerken en gedragscodes. De methodologie heeft betrekking op het beleid voor verschillende investeringscategorieën, namelijk zakelijke kredietverlening (inclusief *underwriting*), projectfinanciering, beleggingen op de balans en vermogensbeheer voor klanten.

In dit onderzoek is het beleid van de bankgroepen beoordeeld voor zes belangrijke duurzaamheidsthema's en één risicosector. Per duurzaamheidsthema of risicosector is aan iedere bank een score toegekend. Tabel 1 geeft een overzicht van de scores die in dit onderzoek zijn toegekend voor de geselecteerde duurzaamheidsthema's en de risicosector aan de acht onderzochte bankgroepen. De scores worden weergegeven op een schaal van 1 (zeer slecht) tot en met 10 (uitstekend).

Tabel 1 Overzicht scores van de acht bankgroepen per thema en risicosector

Duurzaamheidsthema's en risicosector	ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen	Gemiddeld
<i>Duurzaamheidsthema's</i>									
Belastingen	4,25	7,33	4,33	3,58	4,33	3,00	9,00	4,33	5,02
Biodiversiteit	5,23	9,69	9,06	5,47	4,84	4,45	9,77	3,54	6,51
Dierenwelzijn	5,00	8,21	9,64	4,91	3,93	3,21	9,64	4,05	6,08
Gendergelijkheid	4,45	6,56	6,25	4,14	2,50	4,45	8,44	4,90	5,21
Klimaatverandering	5,51	9,40	7,50	4,78	6,77	4,44	9,40	2,89	6,34
Mensenrechten	6,10	9,06	9,38	6,09	7,50	6,64	10,00	6,25	7,63
<i>Risicosector</i>									
Wapens	6,00	10,00	6,67	6,00	10,00	5,33	10,00	5,89	7,49
Gemiddeld	5,22	8,61	7,55	5,00	5,70	4,51	9,46	4,55	6,32
Afgeronde score	5	9	8	5	6	5	9	5	6

Tabel 2 geeft per bankgroep de verandering weer in de score voor een duurzaamheidsthema of risicosector ten opzichte van de vorige beoordeling. Ook wordt per thema en sector de totale verandering in scores weergegeven, waarbij de (positieve of negatieve) veranderingen in scores van de acht bankgroepen bij elkaar zijn opgeteld.

Tabel 2 Veranderingen in afgeronde scores voor duurzaamheidsthema's en risicosectoren

Duurzaamheidsthema's en risicosector	ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen	Totaal
<i>Duurzaamheidsthema's</i>									
Belastingen	+1	-2	+1	-	-1	-2	+2	-2	-3
Biodiversiteit	-1	-	+2	-1	-5	-4	+1	-4	-12
Dierenwelzijn	-	-1	+5	-	-	-4	+1	+2	+3
Gendergelijkheid	-	-1	-	-	-2	-	+4	+1	+2
Klimaatverandering	+2	-1	-	-	-3	-3	-	-2	-7

Duurzaamheidsthema's en risicosector	ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen	Totaal
Mensenrechten	-2	-1	-	-1	-1	-1	-	-2	-8
<i>Risicosector</i>									
Wapens	-	-	-2	+1	+1	-2	-	-2	-4

Noot: De veranderingen per thema die in deze tabel worden weergegeven, zijn berekend op basis van de afgeronde rapportcijfers (zonder decimalen) uit 2026, vergeleken met de afgeronde cijfers uit 2023.

Tabel 3 geeft per bankgroep de verandering in gemiddelde scores ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling uit 2023.

Tabel 3 Verandering in gemiddelde scores ten opzichte van vorige beleidsbeoordeling

Bankgroep	Score in 2023	Score in 2026	Vershil
ABN Amro	5,14	5,22	0,08
ASN Bank	9,43	8,61	-0,82
Bunq	6,71	7,55	0,83
ING	5,14	5,00	-0,15
NIBC	7,43	5,70	-1,73
Rabobank	6,57	4,51	-2,06
Triodos Bank	8,29	9,46	1,18
Van Lanschot Kempen	5,86	4,55	-1,31
Gemiddeld	6,82	6,32	-0,50

Op basis van Tabel 1, Tabel 2 en Tabel 3 en de analyses gepresenteerd in Hoofdstuk 2 en Hoofdstuk 3 van dit rapport kunnen de volgende observaties worden gemaakt:

- **Gemiddeld scoren de bankgroepen een voldoende (score 6,3) voor hun duurzaamheidsbeleid.**

De acht bankgroepen scoren in deze beleidsbeoordeling gemiddeld een voldoende met een score van 6,3. Dit is een lichte daling ten opzichte van de vorige beoordeling in 2023, toen het gemiddelde 6,8 (ruim voldoende) bedroeg. Deze daling is vooral toe te schrijven aan de lagere scores van Rabobank, NIBC en Van Lanschot Kempen.

Het duurzaamheidsbeleid wordt het best beoordeeld bij Triodos Bank, op de voet gevolgd door ASN Bank. Beide banken krijgen het oordeel zeer goed: Triodos Bank behaalt een gemiddelde score van 9,5 en ASN Bank volgt met een 8,6. Ook Bunq en NIBC scoren een voldoende; het beleid van Bunq wordt met een 7,6 zelfs als goed beoordeeld, terwijl NIBC een 5,7 behaalt. Het beleid van Van Lanschot Kempen (4,6) en van de grote bankgroepen ABN AMRO (5,2), ING (5,0) en Rabobank (4,5) wordt daarentegen als twijfelachtig beoordeeld.

- **Een vijftal banken gaat achteruit in gemiddelde score.**

Vijf bankgroepen halen in 2026 een lagere score dan in 2023 voor hun duurzaamheidsbeleid. Dat geldt voor ASN Bank, ING, NIBC, Rabobank en Van Lanschot Kempen. Vooral bij de laatste twee banken is sprake van een relatief grote daling: afgerond een verlaging van -2 punten.

Triodos Bank, Bunq en ABN Amro gaan erop vooruit ten opzichte van de vorige beoordeling, al is die stijging in het geval van ABN Amro minimaal (score +0,1).

- **Per thema of risicosector zijn de gemiddelde scores veelal gedaald. Deze veranderingen in scores zijn zowel het gevolg van beleidswijzigingen als van aanpassingen in de onderzoeksmethodologie.**

Over het algemeen zijn de veranderingen in scores per thema of risicosector redelijk gelijkmatig verdeeld over de bankgroepen. Sommige bankgroepen scoren nu beter op bepaalde thema's, maar gaan op andere juist achteruit. Hierdoor blijven de gemiddelde scores per bankgroep vaak vrijwel onveranderd ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling, ondanks een overwegend dalende trend per thema of risicosector.

Deze dalende trend kan deels worden verklaard door methodologische wijzigingen, zoals blijkt uit de analyses in Hoofdstuk 3. Tegelijkertijd toont de spreiding in scoreveranderingen dat de dalingen ook samenhangen met aanpassingen in de inhoud en reikwijdte van het duurzaamheidsbeleid. Aangezien de onderzoeksmethodologie voor alle bankgroepen gelijk is, zouden de scores volledig gelijk zijn veranderd wanneer de daling uitsluitend door methodologische aanpassingen was veroorzaakt.

De grootste dalingen zijn te zien bij het thema *Biodiversiteit*, waarop de bankgroepen gezamenlijk 12 punten achteruitgaan, (score -12). Deze achteruitgang is vooral toe te schrijven aan NIBC, Van Lanschot Kempen en Rabobank. NIBC en Van Lanschot Kempen passen een belangrijke standaard – *de IFC Performance Standard 6* – niet langer toe bij de screening van bedrijven. Bij Rabobank hangt de lagere score op dit thema onder meer samen met het ontbreken van beleid om vervuiling door de plasticindustrie tegen te gaan.

Andere thema's waarop een forse daling te zien is, zijn *Mensenrechten* (score -8) en *Klimaatverandering* (score -7). Bij deze thema's speelt de methodologie een doorslaggevende rol. Bij het thema *Mensenrechten* zijn enkele beoordelingscriteria uit de methodologie verwijderd. Bankgroepen die in eerdere beoordelingen punten behaalden op deze onderdelen, zien hun score als gevolg van deze methodologische wijziging dalen. Voor het thema *Klimaatverandering* geldt dat de beoordelingscriteria zijn aangescherpt om in lijn te blijven met recente wetenschappelijke inzichten. Zo worden strengere uitsluitingscriteria voor de fossiele industrie toegepast en zijn er hogere transparantie-eisen ten aanzien van gefinancierde uitstoot en emissiereductiedoelstellingen.

Ook voor *Belastingen* (score -3) en de risicosector *Wapens* (score -4) zijn de scores gedaald. Voor *Belastingen* geldt, net als bij *Mensenrechten*, dat dit vooral komt doordat bepaalde beoordelingscriteria niet langer zijn meegenomen. Bij *Wapens* wordt de daling vooral veroorzaakt door een strengere beoordeling van beleid dat moet voorkomen dat wapens aan controversiële regimes worden geleverd, waar een groot risico bestaat op ernstige mensenrechtenschendingen. In het huidige geopolitieke tijdperk, met conflicten in onder meer Israël en Palestina, Democratische Republiek Congo, Soedan en Zuid-Soedan, Jemen, Pakistan, Afghanistan en Oekraïne, is het des te belangrijk kritisch te kijken naar de bestemmingen van wapenleveranties. Daarnaast is het van belang dat bankgroepen hun beleid ten aanzien van controversiële wapens aanscherpen door niet alleen witte fosfor, maar de productie van en handel in alle brandwapens (inclusief witte fosfor) categorisch uit te sluiten.

Binnen de dalende trend vormen de thema's *Dierenwelzijn* en *Gendergelijkheid* een uitzondering: op beide onderwerpen scoren de bankgroepen gezamenlijk beter dan bij de vorige beoordeling.

De stijging op het thema Gendergelijkheid is vooral toe te schrijven aan Triodos Bank, dat na publicatie van nieuw beleid ter bevordering van gendergelijkheid vier punten hoger scoort, en in mindere mate aan Van Lanschot Kempen (+1).

De verbeterde score op het gebied van *Dierenwelzijn* is vooral te danken aan Bunq, dat strengere dierenwelzijnscriteria heeft opgenomen in het eigen beleid voor duurzaam en verantwoord krediet en beleggen. Daarnaast zijn sinds 2023 ook dierenwelzijnscriteria opgenomen in de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Veel banken hebben deze richtlijnen in hun beleid geïntegreerd, waardoor dierenwelzijnscriteria ook indirect beter zijn verankerd. Daarentegen laat Rabobank op het thema Dierenwelzijn een duidelijke terugval in de score zien.

- **Aandacht voor internationale waardeketens blijft onderbelicht.**

Waar Triodos Bank en ASN Bank met een afgeronde score van 9 al zeer goed beleid voeren, geeft de gemiddelde score van 6,3 aan dat de meeste bankgroepen hun beleid nog verder kunnen verbeteren. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is ketenverantwoordelijkheid. Een analyse langs de verschillende duurzaamheidsthema's laat zien dat een meerderheid van de bankgroepen nog steeds geen beleid heeft waarin van bedrijven wordt gevraagd duurzaamheidscriteria op te nemen in contracten met onderaannemers en toeleveranciers. Alleen op het gebied van mensenrechten heeft een meerderheid van de bankgroepen dergelijke criteria opgenomen, al worden niet altijd alle relevante investeringscategorieën door het beleid gedekt.

Gezien de rol van complexe, internationale waardeketens bij risico's zoals ontbossing, milieuvervuiling, mensenrechtenschendingen en belastingontwijking of -ontduiking, is het van groot belang dat alle bankgroepen duurzaamheidscriteria opnemen die de toeleveringsketens van bedrijven dekken. Deze verwachting zou moeten gelden voor alle investeringscategorieën waarin een bankgroep actief.

Summary

Banks provide financial services to companies and organisations to enable them to acquire capital for, among others, factories, plantations and new technologies. These activities can contribute to eliminating malnutrition and strengthening ecosystems, but also to violating human rights and worsening climate change. The Dutch Fair Bank Guide therefore aims to encourage banks to use their (financial) influence to make companies and organisations they invest in more sustainable. The Fair Bank Guide is a joint initiative of five organisations: Amnesty International, Friends of the Earth Netherlands, Oxfam Novib, PAX and World Animal Protection Netherlands.

This research report assesses - for the twenty-first time since January 2009 - the responsible lending and investment policies of eight major banking groups active on the Dutch market:

- ABN Amro;
- ASN Bank;
- Bunq;
- ING;
- NIBC;
- Rabobank;
- Triodos Bank; and
- Van Lanschot Kempen.

The research examined which sustainability criteria are included in the sustainability policies of the bank groups, with regard to their own business operations and their credit and investment policies. The research methodology has been developed by Fair Finance International (FFI), an international civil society network that seeks to strengthen the commitment of banks and other financial institutions to social, environmental, and human rights standards. This methodology is based on widely accepted international standards, such as treaties, guidelines, certification schemes and codes of conduct. The methodology relates to the corporate lending policy (including underwriting), project financing, investments on the balance sheet and asset management for third parties.

This analysis focuses on six cross-cutting sustainability themes and one sectoral theme that involve major environmental, social and governance (ESG) risks. Table 1 gives an overview of the scores awarded, shown on a scale from 1 (very poor) to 10 (excellent).

Table 1 Overview of scores of eight Dutch banking groups per cross-cutting theme and risk sector

Sustainability theme and high-risk sector	ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen	Average
<i>Sustainability theme</i>									
Taxes	4.25	7.33	4.33	3.58	4.33	3.00	9.00	4.33	5.02
Biodiversity	5.23	9.69	9.06	5.47	4.84	4.45	9.77	3.54	6.51
Animal welfare	5.00	8.21	9.64	4.91	3.93	3.21	9.64	4.05	6.08
Gender equality	4.45	6.56	6.25	4.14	2.50	4.45	8.44	4.90	5.21

Sustainability theme and high-risk sector	ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen	Average
Climate change	5.51	9.40	7.50	4.78	6.77	4.44	9.40	2.89	6.34
Human rights	6.10	9.06	9.38	6.09	7.50	6.64	10.00	6.25	7.63
<i>High-risk sector</i>									
Arms	6.00	10.00	6.67	6.00	10.00	5.33	10.00	5.89	7.49
Average	5.22	8.61	7.55	5.00	5.70	4.51	9.46	4.55	6.32
Rounded score	5	9	8	5	6	5	9	5	6

Table 2 shows the change in the score for a sustainability theme or risk sector for each bank group compared to the previous assessment. It also shows the total change in scores for each theme and sector, with the (positive or negative) changes in scores for the eight bank groups added together.

Table 2 Changes in rounded scores for sustainability themes and risk sectors

Sustainability theme and high risk sector	ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen	Totaal
<i>Sustainability theme</i>									
Taxes	+1	-2	+1	-	-1	-2	+2	-2	-3
Biodiversity	-1	-	+2	-1	-5	-4	+1	-4	-12
Animal welfare	-	-1	+5	-	-	-4	+1	+2	+3
Gender equality	-	-1	-	-	-2	-	+4	+1	+2
Climate change	+2	-1	-	-	-3	-3	-	-2	-7
Human rights	-2	-1	-	-1	-1	-1	-	-2	-8
<i>High risk sector</i>									
Arms	-	-	-2	+1	+1	-2	-	-2	-4

Note: The changes per theme shown in this table are calculated based on the rounded grades (without decimals) from 2026, compared to the rounded grades from 2023.

Tabel 3 shows the change in average scores for each banking group compared to the previous policy assessment in 2023.

Table 3 **Change in average scores compared to previous policy assessment**

Banking group	Score in 2023	Score in 2025	Difference
ABN Amro	5.14	5.22	0.08
ASN Bank	9.43	8.61	-0.82
Bunq	6.71	7.55	0.83
ING	5.14	5.00	-0.15
NIBC	7.43	5.70	-1.73
Rabobank	6.57	4.51	-2.06
Triodos Bank	8.29	9.46	1.18
Van Lanschot Kempen	5.86	4.55	-1.31
Average	6.82	6.32	-0.50

Based on Table 1, Table 2, and Table 3 as well as the analyses presented in Chapter 2 and Chapter 3 of this report, the following observations can be made:

- **On average, the banking groups score a satisfactory 6.3 for their sustainable and responsible credit and investment policies.**

The eight banking groups score an average of 6.3 (sufficient) for this policy assessment. This represents a slight decrease compared to the previous assessment in 2023, when the average score was 6.8 (considered more than sufficient).

Triodos Bank received the highest rating for its sustainability policy, closely followed by ASN Bank. Both banks received a rating of very good: Triodos Bank achieved an average score of 9.5 and ASN Bank followed with 8.6. Bunq and NIBC also scored a satisfactory rating; Bunq's policy was even rated as good with a score of 7.6, while NIBC achieved a score of 5.7. In contrast, the policies of Van Lanschot Kempen (score 4.6) and the large banking groups ABN AMRO (score 5.2), ING (score 5.0), and Rabobank (score 4.5) are rated as questionable.

- **Five banks have seen their average scores decline.**

Five banking groups achieved a lower score in 2026 than in 2023 for their sustainable and responsible investment policies. This applies to ASN Bank, ING, NIBC, Rabobank and Van Lanschot Kempen. The latter three banks in particular have seen a relatively large decline: a rounded decline of -2 points.

Triodos Bank, Bunq and ABN Amro achieve a higher score compared to the previous assessment, although in the case of ABN Amro, the increase is minimal (score +0.1).

- **The average scores for each theme or risk sector have generally declined. These changes in scores are the result of both policy changes and adjustments to the research methodology.**

In general, the changes in scores per theme or risk sector are fairly evenly distributed across the banking groups. Some banking groups now score better on certain themes, but have deteriorated for other themes. As a result, the average scores per banking group often remain virtually unchanged compared to the previous policy assessment, despite a predominantly downward trend across themes or risk sectors.

This downward trend can be partly attributed to methodological changes, as demonstrated by the analyses in Chapter 3. At the same time, the spread in score changes shows that the declines are also related to adjustments in the content and scope of the sustainability and responsible investment policies. Given that the research methodology is the same for all banking groups, the scores would have changed similarly across the banking groups if the decline had been caused solely by methodological adjustments.

The largest declines can be seen in the theme *Biodiversity*, for which the banking groups collectively lost twelve points (score -12). This decline is mainly attributed to NIBC, Van Lanschot Kempen and Rabobank. NIBC and Van Lanschot Kempen no longer apply an important standard – the IFC Performance Standard 6 – when screening companies. At Rabobank, the lower score on this theme is partly due to the lack of a policy to address pollution caused by the plastics industry.

Other themes that saw a significant decline are *Human Rights* (score -8) and *Climate Change* (score -8). Methodology plays a decisive role in these themes. In the case of *Human Rights*, a number of assessment criteria have been removed from the methodology. Banking groups that scored points on these components in previous assessments have seen their scores decline as a result of this methodological change. For the theme of *Climate Change*, the assessment criteria have been tightened to remain in line with recent scientific insights. For example, stricter exclusion criteria are applied to the fossil fuel industry and there are higher transparency requirements with regard to financed emissions and emission reduction targets.

Scores have also fallen for *Taxes* (score -3) and the risk sector *Arms* (score -4). As with *Human Rights*, the decline in *Taxes* is mainly due to the fact that certain assessment criteria are no longer included. In the case of *Arms*, the decline is mainly due to a stricter assessment of policies designed to prevent arms from being supplied to controversial regimes where there is a high risk of serious human rights violations. In the current geopolitical context, with conflicts in Israel and Palestine, Sudan and South Sudan, Yemen, Pakistan, Afghanistan, and Ukraine, among others, it is all the more important to take a critical look at the destinations of arms shipments. In addition, it is important that banking groups strengthen their policies on controversial weapons by categorically excluding not only white phosphorus, but also the production of and trade in all incendiary weapons, including white phosphorus.

Within the overall downward trend, the themes of *Animal Welfare* and *Gender Equality* are exceptions: on both topics, the banking groups collectively score better than in the previous assessment. The increase in the Gender Equality theme is mainly attributable to Triodos Bank, which scores four points higher after publishing a new policy to promote gender equality, and to a lesser extent to Van Lanschot Kempen (+1).

The improved score in the area of *Animal Welfare* is mainly due to Bunq, which has incorporated stricter animal welfare criteria into its own policy for sustainable and responsible lending and investing. In addition, since 2023, animal welfare criteria have also been included in the OECD guidelines for multinational enterprises. Many banks have integrated these guidelines into their policies, which has also indirectly strengthened the anchoring of animal welfare criteria. In contrast, Rabobank shows a clear decline in its score on the theme of *Animal Welfare*.

- **Attention to international value chains remains neglected**

While Triodos Bank and ASN Bank already have very good policies, both with a rounded score of 9, the banking group's average score of 6 indicates that most banking groups can further improve their policies. A key point to consider here is chain responsibility. An analysis of various sustainability themes reveals that most banking groups still lack a policy requiring companies to incorporate sustainability criteria into contracts with subcontractors and

suppliers. Only in the area of human rights have a majority of banking groups included such criteria, although the policy does not always cover all relevant investment categories.

Given the role of complex, international value chains in social and sustainability risks such as deforestation, environmental pollution, human rights violations, and tax avoidance or tax evasion, it is essential that all banking groups incorporate sustainability criteria that cover companies' supply chains. This expectation should apply to all investment categories in which a banking group is active.

Introductie

Dit rapport presenteert de twintigste actualisering van de beoordeling van het krediet- en beleggingsbeleid van acht Nederlandse bankgroepen voor de Eerlijke Bankwijzer. De Eerlijke Bankwijzer laat zien in welke mate bankgroepen door middel van hun leningen en beleggingen bijdragen aan een sociaal rechtvaardige en duurzame wereld. Dat gebeurt in beleidsonderzoeken, die het krediet- en beleggingsbeleid en de bedrijfsvoering van bankgroepen systematisch vergelijken en beoordelen. Daarnaast laat de Eerlijke Bankwijzer praktijkonderzoeken uitvoeren, waarin voor een specifieke sector of thema wordt beoordeeld of de leningen en beleggingen van een bankgroep in lijn zijn met nationale en internationale richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Als dit niet het geval is wordt onderzocht of dit te maken heeft met gebrek aan beleid en/of onvolledige implementatie van beleid.

Hoofdstuk 1 van dit rapport zet de methodologie en werkwijze van de Eerlijke Bankwijzer uiteen. Ook wordt toegelicht welke thema's en sectoren zijn onderzocht, hoe beleid wordt beoordeeld en hoe scores worden toegekend. In Hoofdstuk 2 worden de onderzoeksresultaten geanalyseerd per duurzaamheidsthema en risicosector. In Hoofdstuk 3 worden de resultaten van het beleidsonderzoek per bankgroep gepresenteerd. In Hoofdstuk 4 worden de belangrijkste conclusies getrokken.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de doelstelling en de gehanteerde onderzoeksmethodologie, de aandachtsgebieden (thema's, sectoren en bedrijfsvoering) plus het maatschappelijk belang daarvan, en van de elementen waarop het beleid van de bankgroepen beoordeeld wordt, wordt verwezen naar de *Fair Finance Guide Methodology* (2025), die te vinden is op de website van de Eerlijke Geldwijzer.¹ Meer informatie over de Eerlijke Geldwijzer is te vinden in Bijlage 1.

1234

1

Onderzoek en methodologie

1.1 Opzet beleidsonderzoek

In dit onderzoeksrapport wordt het beleggingsbeleid van acht bankgroepen in Nederland beoordeeld. De beoordelingen uit dit rapport worden in ingekorte vorm en in toegankelijke bewoordingen op de website van de Eerlijke Geldwijzer gepubliceerd.

In paragraaf 1.2 wordt een overzicht gegeven van de geselecteerde bankgroepen. Het beleid van deze banken wordt in dit onderzoek vergeleken aan de hand van de *Fair Finance Guide Methodology* (FFG-methode), een methodologie die Profundo in samenwerking met *Fair Finance International* (FFI) heeft ontwikkeld. De FFG-methode is opgesteld in 2014 en wordt periodiek geactualiseerd. De laatste versie van de FFG-methode werd in maart 2025 gepubliceerd, welke voor dit onderzoek is gebruikt.²

Deze methodologie is ook gepubliceerd op de website van de Eerlijke Geldwijzer (uitsluitend in het Engels). De methodologie beoordeelt het beleid van de bankgroepen op de inhoud en reikwijdte van het beleid. De methodologie wordt nader uiteengezet in paragraaf 1.3.

1.2 Selectie van bankgroepen

Tabel 4 presenteert een overzicht van de bankgroepen die zijn meegenomen in de huidige editie van de beleidsbeoordeling van de Eerlijke Bankwijzer, met daarbij ook de merknamen die deze banken hanteren en de klanttegoeden van de bankgroep in 2024.

Tabel 4 Geselecteerde bankgroepen: merknamen en klanttegoeden

Bankgroep	Merknamen van de bankgroep in Nederland	Klanttegoeden eind 2024 (€ miljoen)	Bron
ING Bank	ING Bank, Bank Mendes Gans	691.661	ING Group N.V. (2025), <i>Annual report 2024</i> , p. 225
Rabobank	Rabobank, DLL, Obvion en BPD Europe	411.436	Rabobank Group (2025), <i>Annual report 2024</i> , p. 8 en p. 329.
ABN Amro	ABN Amro, ALFAM, Alpha Credit, BUX, Defam, Credivance, Moneyyou, Nationale Nederlanden, New10, en Stater	256.186	ABN Amro Bank N.V. (2025), <i>Integrated Annual report 2024</i> , p. 44 en p. 504-505.
ASN Bank	ASN Bank	56.153	De Volksbank (2025), <i>Annual report 2024</i> , p. 9 en p. 16.
NIBC	NIBC, Parnib, Counting House	19.511	NIBC (2025), <i>Annual report 2024</i> , p. 224 en p. 249.
Triodos Bank	Triodos Bank	14.478	Triodos Bank (2025), <i>Annual report 2024</i> , p. 32 en p. 138

Bankgroep	Merken van de bankgroep in Nederland	Klanttegoeden eind 2024 (€ miljoen)	Bron
Van Lanschot Kempen	Van Lanschot Kempen, Van Lanschot Kempen Investment Management, Evi van Lanschot	12.766	Van Lanschot Kempen (2025), <i>Annual report 2024</i> , p. 126 en p. 202 en p. 243.
Bunq	Bunq, Another mortgage, Solitaire	7.962	Bunq (2025), <i>Annual report 2024</i> , p. 83 en p. 98.

Noot: Ten tijde van de beleidsbeoordeling onderging De Volksbank een reorganisatie waarbij alle merken (ASN Bank, Regiobank en SNS) zouden worden samengebracht onder de naam ASN Bank. Hoewel deze overgang nog niet volledig was afgerond, is in dit rapport – op verzoek van De Volksbank/ASN Bank – uitsluitend gesproken over ASN Bank.

1.3 Methodologie

1.3.1 Selectie van thema's, sectoren en aspecten van de bedrijfsvoering

De Eerlijke Bankwijzer beoordeelt het krediet- en beleggingsbeleid van de onderzochte bankgroepen in relatie tot specifieke thema's en sectoren. Daarnaast beoordeelt deze studie de transparantie en verantwoording over de kredietverlenings- en beleggingskeuzes en de inhoud en resultaten van het verantwoord krediet- en beleggingsbeleid.

Via kredietverlening aan en beleggingen in bedrijven, organisaties en overheden kan de bankgroep te maken krijgen met, en invloed uitoefenen op, belangrijke MVO-thema's. In dit onderzoek wordt daarom het beleid van de bankgroepen beoordeeld voor de volgende thema's:

- Belastingen;
- Biodiversiteit;
- Dierenwelzijn;
- Gendergelijkheid;
- Klimaatverandering; en
- Mensenrechten;

Wanneer een bankgroep krediet verleent aan of investeert in bedrijven die actief zijn in sectoren waarin grote duurzaamheidsrisico's bestaan, is volgens de Eerlijke Bankwijzer specifiek beleid voor die sectoren noodzakelijk. Dit onderzoek beoordeelt daarom het beleid van de onderzochte bankgroepen voor de volgende sectoren:

- Wapens.

1.3.2 Principes afgeleid van internationale standaarden

In de door de Eerlijke Bankwijzer gehanteerde FFG-methode worden voor ieder van de in paragraaf 1.3.1 genoemde duurzaamheidsthema's en de risicosector elementen van een goed beleid gedefinieerd die zijn afgeleid van internationale standaarden, zoals internationale richtlijnen, keurmerken, gedragscodes en relevante publicaties van gerenommeerde organisaties. Voorbeelden van internationale standaarden zijn de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, de *United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights* (UNGP's), de standaard van het *Partnership for Biodiversity Accounting Financials* (PBAF) en de Verantwoorde Minimum Standaarden van het FARMS Initiatief op gebied van dierenwelzijn.³

De elementen zijn als principes geformuleerd. Principes die in (vrijwel) alle landen in wet- en regelgeving zijn opgenomen worden niet expliciet benoemd, omdat de Eerlijke Bankwijzer ervan uitgaat dat bankgroepen van de bedrijven waar ze kapitaal aan beschikbaar stellen, verwachten dat zij zich aan de wet houden. Het onderzoek richt zich vooral op bovenwettelijk (MVO-) beleid.

De geformuleerde principes kunnen door de bankgroepen op verschillende manieren toegepast worden op nieuwe en bestaande beleggingen en op hun bedrijfsvoering. Bij nieuwe beleggingen kunnen de principes als selectiecriteria worden gehanteerd. Bij bestaande beleggingen kunnen ze worden ingezet als richtlijn voor engagementactiviteiten of voor afspraken over verbeteringen met de bedrijven waarmee de bankgroep financiële relaties heeft. Op basis van deze principes kan een bankgroep uiteindelijk ook besluiten om een financiële relatie met een bedrijf te beëindigen als de engagementactiviteiten niet binnen een redelijke termijn het gewenste resultaat hebben.

In dit beleidsonderzoek wordt niet beoordeeld hoe bankgroepen in de praktijk investeren of beleggen, maar de principes die daaraan ten grondslag liggen.

1.3.3 Onacceptabele praktijken

Een aantal beoordelingselementen in de FFG-methode uit het principe dat een bepaalde activiteit onacceptabel is. Deze elementen zijn geformuleerd als “Activiteit X is onacceptabel”. De Eerlijke Bankwijzer keurt zulke activiteiten sterk af. Echter, dient “Activiteit X is onacceptabel” niet automatisch te worden begrepen als “(Een belegging in een bedrijf met) Activiteit X moet worden uitgesloten”. De Eerlijke Bankwijzer is zich bewust van de verschillende stappen die banken kunnen nemen om bedrijven ertoe te bewegen om met een bepaalde activiteit te stoppen. De Eerlijke Bankwijzer verwacht daarom ook niet van bankgroepen dat zij bedrijven die betrokken zijn bij onacceptabele activiteiten altijd onmiddellijk uitsluiten. Bankgroepen kunnen ook zonder bedrijven uit te sluiten scoren voor beoordelingselementen over onacceptabele activiteiten, bijvoorbeeld door het voeren van een gestructureerde dialoog met een duidelijk doel en termijn voor het stoppen van de activiteit.

1.3.4 Relevante beleidsstukken

De Eerlijke Bankwijzer verwacht van bankgroepen dat ze hun beleggingsbeleid publiek beschikbaar maken, bijvoorbeeld via de eigen website of in het jaarverslag. Alleen dan is het beleid controleerbaar voor maatschappelijke organisaties en consumenten. Het publiek maken van beleid toont aan dat een bankgroep daadwerkelijk gecommitteerd is aan de daarin opgenomen beleidsdoelstellingen. De Eerlijke Bankwijzer verwacht dan ook transparantie van bankgroepen over hun beleid. Het onderzoek baseert zich daarom uitsluitend op publiek beschikbare bronnen. Interne beleidsdocumenten worden door de Eerlijke Bankwijzer niet in overweging genomen. De naam of het onderwerp van het beleidsstuk is niet relevant. Elementen op het gebied van dierenwelzijn kunnen bijvoorbeeld opgenomen zijn in het natuur- of biodiversiteitsbeleid van de bankgroep.

Wel is de reikwijdte van het beleidsstuk van belang. Voor de *duurzaamheidsthema's* die in paragraaf 1.3.1 zijn benoemd, verwacht de Eerlijke Bankwijzer dat de bankgroep beleid heeft dat geldt voor alle beleggingen in alle bedrijven en organisaties. Voor de in paragraaf 1.3.1 genoemde *risicosector* wordt beleid verwacht dat alleen betrekking hoeft te hebben op beleggingen in bedrijven in de betreffende sector.

Brochures en andere publicaties die de bankgroep publiceert om eigen klanten te informeren over bepaalde maatschappelijke of economische ontwikkelingen worden niet als beleidsstukken beschouwd, tenzij de bankgroep in deze publicaties nadrukkelijk aangeeft welke principes ze hanteert bij het beoordelen van de eigen beleggingen.

Wanneer een bankgroep in een nieuws- of persbericht (al dan niet gepubliceerd op de eigen website) vernieuwingen in het beleid aankondigt en van kracht doet zijn, worden deze vernieuwingen bij één (periodieke) actualisering van de beleidsbeoordeling van de Eerlijke Bankwijzer meegenomen, vanaf het moment dat dit beleid daadwerkelijk van kracht is. Daarna wordt verwacht dat de beleidswijziging geïntegreerd is in de beleidsstukken waarin de bankgroep haar beleggingsbeleid vastlegt.

In dit onderzoek zijn alleen beleidsdocumenten van de banken beoordeeld die vóór 1 september 2025 door de bankgroepen waren gepubliceerd.

1.3.5 Internationale standaarden en initiatieven

Bij de beoordeling van het beleggingsbeleid van de bankgroepen wordt niet alleen gekeken naar het beleid dat de bankgroep heeft uitgeschreven in de eigen beleidsstukken, maar ook naar de internationale standaarden en initiatieven die door de bankgroep zijn ondertekend of die de bankgroep toepast in het eigen beleid. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, de *IFC Performance Standards* en de *UN Global Compact Principles* (UNGC). Bankgroepen die naar een dergelijke standaard verwijzen in hun beleid of die een dergelijke standaard ondertekend hebben én daarbij duidelijk maken dat ze deze standaarden op hun beleggingen toepassen, ontvangen bij de inhoudelijke beoordeling van het beleid automatisch een punt voor de elementen waarvan vooraf is vastgesteld dat de internationale standaard het principe dekt.

1.3.6 Relevante investeringscategorieën

In de FFG-methode wordt per element de aan een bank toegekende score voor de inhoud van het beleid vermenigvuldigd met een percentage dat gebaseerd is op de mate waarin het beleid op verschillende soorten leningen en beleggingen wordt toegepast. Hierbij worden vier investeringscategorieën onderscheiden:

- Zakelijke kredietverlening (inclusief onderwriting);
- Projectfinanciering;
- Beleggingen op de balans, voor eigen rekening en risico van de bank (in aandelen, obligaties, futures, swaps en andere financiële activa);
- Vermogensbeheer voor klanten (in de vorm van eigen beleggingsfondsen, private banking en externe mandaten).

In de paragrafen 1.3.7 en 1.3.8 wordt verder ingegaan op deze verschillende investeringscategorieën en hun relevantie voor banken.

1.3.7 Beleggingen op de balans

Banken krijgen uit verschillende bronnen geld binnen en investeren dat weer op verschillende manieren in activiteiten van particulieren, bedrijven en overheden, door middel van leningen, beleggingen en andere vormen van financiering. Op de balans van een bank wordt dat naast elkaar gezet: aan de ene kant staat hoe de bank geld binnen heeft gekregen (de *passiva*), aan de andere kant staat waaraan de bank dat geld heeft uitgegeven (de *activa*). Hieronder beschrijven we beide categorieën:

- **Passiva**

De passiva van de bankgroep - al het geld dat bij de bank is binnengekomen - kunnen onderverdeeld worden in verplichtingen en eigen vermogen. Het eigen vermogen is het geld van de eigenaars van de bank. Dat kunnen particulieren zijn, andere bankgroepen of - bij een coöperatieve bank - de leden. De verplichtingen bestaan uit:

- Spaartegoeden van klanten. Dit is het overgrote deel van de verplichtingen van een bank. Dit is dus het geld dat particulieren, instellingen en bedrijven op betaal- en spaarrekeningen hebben gezet.
- Leningen van andere financiële instellingen;
- Obligaties die de bank heeft verkocht aan beleggers;

- Financiële derivaten: schulden als gevolg van swapsⁱ, futuresⁱⁱ of opties.

Het eigen vermogen bestaat uit:

- Geld dat is binnengekomen door aandelen in de bank te verkopen aan de eigenaars;
- De nettowinst die de bank in de loop der jaren heeft gemaakt.

- **Activa**

Het geld dat binnenkomt bij een bank wordt weer belegd in verschillende soorten activa (bezittingen en vorderingen). In andere woorden: de som van de passiva is altijd precies gelijk aan de som van de activa. Een bank kan in de volgende soorten activa investeren:

- De kantoren plus inboedel waarin het personeel van de bankgroep werkt;
- Leningen aan en tegoeden bij andere financiële instellingen;
- Zakelijke kredietverlening aan bedrijven en overheden, inclusief projectfinanciering;
- Hypotheekleningen en consumptieve kredieten aan particulieren;
- Beleggingen in onder meer aandelen en obligaties van bedrijven en in obligaties van overheden, maar ook in private equity en onroerend goed;
- Beleggingen in financiële derivaten: swaps, futures of opties.

Niet elke bank investeert in dezelfde mate in al deze soorten activa, dat hangt af van de markten waarop de bank actief is.

De passiva, zoals de spaartegoeden van huishoudens en bedrijven, zijn essentieel om de activa te financieren. Banken hebben van de wetgever veel ruimte gekregen om dat geld naar eigen inzicht te besteden. Dat betekent dat het geld dat door particulieren, instellingen en bedrijven aan een bank middels spaartegoeden wordt overgedragen, in principe door de bank kan worden aangewend voor alle mogelijke leningen en beleggingen: van hypotheekleningen aan particulieren tot kredietverlening aan internationale bedrijven en beleggingen in financiële derivaten. Iemand die spaargeld op een bankrekening zet, weet niet zonder meer waar diens geld precies voor gebruikt wordt.

Door beleid op te stellen geven banken richting aan hun investeringen. Banken hebben de grootste invloed op de samenleving via hun bedrijfsinvesteringen. Daarom focust de Eerlijke Bankwijzer op drie investeringscategorieën die het meest betrekking hebben op de financiering van bedrijven:

:

- **Zakelijke kredietverlening, inclusief onderwriting**

Zakelijke kredietverlening betreft het verstrekken van leningen en kredieten aan bedrijven, overheden en organisaties. Underwriting betreft het helpen van bedrijven, overheden, en organisaties met het uitgeven van aandelen en obligaties op de kapitaalmarkt.

- **Projectfinanciering**

Projectfinanciering betreft een specifieke vorm van zakelijke kredietverlening die gericht is op het financieren van één specifieke ondernemingsactiviteit (bijvoorbeeld een fabriek, weg, of pijpleiding).

i Een swap is een afgeleid financieel product waarbij twee partijen geldstromen ruilen. Bijvoorbeeld bij een renteswap ruilen twee banken de rentebetalingen van twee leningen met elkaar. Het doel hiervan kan zijn om risico's te beperken van bijvoorbeeld een rentestijging of juist om te speculeren op een rentedaling. Een bank heeft bij een swap dus zowel een schuld als een bezitting.

ii Een future is een financieel contract tussen twee partijen die zich verbinden om op een bepaald tijdstip een bepaalde hoeveelheid van een product of financieel instrument te verhandelen tegen een vooraf bepaalde prijs.

- **Beleggingen op de balans**

Beleggingen in aandelen en obligaties van bedrijven, obligaties van overheden, private equity, onroerend goed en in financiële derivaten zoals swaps, futures of opties.

1.3.8 Vermogensbeheer

Naast de drie vormen van leningen en beleggingen op de balans die in paragraaf 1.3.7 zijn behandeld, is er nog een investeringscategorie relevant voor de Eerlijke Bankwijzer. Dit is vermogensbeheer voor (rekening van) klanten. De meeste bankgroepen bieden deze mogelijkheid aan klanten, al dan niet via een apart dochterbedrijf. Hoewel het hier niet gaat om beleggingen met eigen geld van banken en deze beleggingen ook niet op de balans van de bank staan, dient een bank ook maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen bij de beleggingen die zij voor (rekening van) klanten doet. Daarom wordt ook het beleid van de bankgroepen met betrekking tot vermogensbeheer voor klanten door de Eerlijke Bankwijzer beoordeeld.

Echter, niet alle vormen van vermogensbeheer voor klanten worden beoordeeld, omdat ze niet allemaal relevant zijn. De vermogensbeheerders van bankgroepen hebben niet altijd de keuze om wel of geen kapitaal beschikbaar te stellen aan bedrijven of overheden als hun klanten hierin leidend zijn. En soms is het voor deze vermogensbeheerders niet mogelijk om instrumenten op het gebied van verantwoord beleggen in te zetten - zoals stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Aan de hand van de volgende criteria is bepaald of de verschillende vermogensbeheeractiviteiten in de beoordeling door de Eerlijke Bankwijzer worden meegenomen:

- Komt door deze vorm van vermogensbeheer kapitaal beschikbaar voor bedrijven of overheden?
- Heeft de bankgroep keuzevrijheid en/of verantwoordelijkheid om deze vorm van vermogensbeheer al dan niet (of eventueel onder voorwaarden) te verlenen?
- Kan de bank instrumenten op het gebied van verantwoord beleggen inzetten bij deze vorm van vermogensbeheer?

Op basis van deze criteria heeft de Eerlijke Bankwijzer – na eerdere uitgebreide afstemming hiertoe met de Nederlandse banksector – besloten om de volgende vormen van vermogensbeheer mee te nemen in de beoordeling van de reikwijdte van het krediet- en beleggingsbeleid:

- Eigen beleggingsfondsen: beleggingsfondsen die door de bankgroep zelf worden samengesteld en aangeboden aan particuliere en institutionele beleggers;
- Private banking: beleggingen in aandelen en obligaties of - door andere vermogensbeheerders beheerde - beleggingsfondsen met geld van particuliere beleggers;
- Externe mandaten: beleggingen in aandelen en obligaties of - door andere vermogensbeheerders beheerde - beleggingsfondsen met geld van institutionele beleggers (pensioenfondsen, banken).

Vormen van vermogensbeheer die niet worden meegenomen in de beoordeling van de reikwijdte van het krediet- en beleggingsbeleid zijn:

- Trading platforms waarop (particuliere) klanten zelf kunnen beleggen in aandelen, obligaties en beleggingsfondsen (zogenaamde *execution only* diensten);
- Het in bewaring houden van aandelen voor particuliere of institutionele beleggers.

1.3.9 Toekenning en berekening scores

Voor ieder thema, iedere sector en ieder aspect van de bedrijfsvoering is in de FFG-methode een aantal beoordelingselementen opgenomen: criteria die de Eerlijke Bankwijzer belangrijk vindt en die grotendeels zijn afgeleid van internationale standaarden. Bij de beoordeling van het beleid van een bank wordt voor elk beoordelingselement nagegaan of het beleid voldoet aan de criteria. Wanneer het beleid van een bankgroep volledig voldoet aan een beoordelingselement, wordt een *inhoudsscore* 1 toegekend worden. Wanneer er geen beleid is gevonden of het beleid niet voldoet, wordt een *inhoudsscore* 0 toegekend. Wanneer de inhoud van een element volledig gedekt is, kan het beleid ook in aanmerking komen voor een *reikwijdtescore*, een percentage gebaseerd op het aantal relevante investeringscategorieën waarop het beleid wordt toegepast.

Het standaard reikwijdtepercentage is 50 procent. Dit is gebaseerd op de aanname van de Eerlijke Bankwijzer dat wanneer een bankgroep niet duidelijk maakt voor welke investeringscategorieën het beleid geldt, het beleid van toepassing is op de helft van de activiteiten van de bankgroep. In dat geval wordt de *inhoudsscore* vermenigvuldigd met 50 procent, wat een *beleidsscore* van 0,5 (een halve punt) oplevert. Voor elke relevante investeringscategorie waarvan de bankgroep duidelijk maakt dat het beleid erop van toepassing is, stijgt het reikwijdtepercentage, en daarmee de score voor het beoordelingselement. Wanneer de bankgroep duidelijk maakt dat het beleid wordt toegepast op alle investeringscategorieën die voor de bankgroep relevant zijn, wordt de *inhoudsscore* vermenigvuldigd met het reikwijdtepercentage van 100 procent. Dit levert een *beleidsscore* van 1 op voor het betreffende beoordelingselement.

Als het beleid van de bankgroep volledig voldoet aan een beoordelingselement, levert dat dus een *beleidsscore* van minimaal 0,5 en maximaal 1 op voor dat element. In sommige gevallen heeft een bankgroep beleid dat wel deels, maar niet volledig aan de inhoud van het element voldoet. In dat geval geldt de regel dat slechts een *inhoudsscore* toegekend kan worden, zonder verhoging met het reikwijdtepercentage. Voor bankgroepen wier beleid wel deels maar niet volledig toereikend is, wordt voor het betreffende element dus een halve punt toegekend.

Concreet zijn er bij de toekenning van scores dus de volgende opties:

- Wanneer een bankgroep geen publiek beschikbaar beleid heeft dat voldoet aan de criteria van een beoordelingselement worden geen punten toegekend. De *beleidsscore* voor het element is dan 0;
- Wanneer een bankgroep beleid heeft dat in enige mate, maar niet volledig aan de criteria van een beoordelingselement voldoet wordt slechts een *inhoudsscore* toegekend, zonder verhoging van het reikwijdtepercentage. De *beleidsscore* voor het element is dan 0,5;
- Wanneer een bankgroep beleid heeft dat volledig voldoet aan de criteria van een beoordelingselement, maar het beleid niet toepast op alle relevante investeringscategorieën, wordt een *inhoudsscore* toegekend, met verhoging van het reikwijdtepercentage voor elke investeringscategorie waarop het beleid wordt toegepast. De *beleidsscore* voor het element ligt dan tussen 0,5 en 1, afhankelijk van het aantal investeringscategorieën;
- Wanneer een bankgroep beleid heeft dat volledig voldoet aan de criteria van een beoordelingselement en het beleid ook toepast op alle relevante investeringscategorieën, wordt een *inhoudsscore* en een volledige *reikwijdtescore* gegeven. De *beleidsscore* voor het element is dan 1.

In sommige gevallen is een beoordelingselement niet van toepassing op een specifieke bankgroep. In dat geval wordt geen *beleidsscore* toegekend, maar wordt het element als 'niet relevant' (n.r.) beschouwd.

Door de *beleidsscores* voor de verschillende elementen op te tellen wordt per thema, sector en aspect van de bedrijfsvoering een *beleidsscore* toegekend. De scores worden weergegeven op een schaal van 1 tot en met 10.

De beleidsscore van een bank voor een thema, sector of aspect van de bedrijfsvoering wordt bepaald door het aantal elementen dat is opgenomen in het beleid te delen door het totale aantal elementen dat in de methode is gedefinieerd voor het betreffende thema, de sector of het aspect van de bedrijfsvoering. In formulevorm:

$$\text{Beleidsscore voor een thema of sector} = \frac{\text{Som van de beleidsscores per element} \times 10}{\text{Aantal elementen in de methode voor het thema of de sector}}$$

Wanneer een element niet van toepassing is op de betreffende bankgroep wordt dit in de tabel weergegeven als "n.r." (niet relevant). Door de beleidsscores voor de verschillende elementen op te tellen en te delen door het totaal aantal elementen, wordt per thema en sector een beleidsscore toegekend. De gedetailleerde beleidsscores worden daarnaast ook uitgedrukt als afgerond rapportcijfer, een heel getal tussen 1 en 10. Aan deze scores hangt de Eerlijke Bankwijzer kwalificaties, overgenomen uit het onderwijs (zie Tabel 5).

Tabel 5 Kwalificaties behorende bij beleidsscores

Score	Kwalificatie
10	Uitstekend
9	Zeer goed
8	Goed
7	Ruim voldoende
6	Voldoende
5	Twijfelachtig
4	Onvoldoende
3	Ruim onvoldoende
2	Slecht
1	Zeer slecht

1.3.10 Scoreveranderingen voor thema's, sectoren en aspecten van de bedrijfsvoering

Wanneer een beleidsonderzoek van de Eerlijke Bankwijzer wordt geactualiseerd, kunnen de beleidsscores van bankgroepen voor een thema of sector veranderen. Zulke veranderingen zijn in veel gevallen het gevolg van verbeteringen of verslechtingen van het beleid van de bankgroepen, maar kunnen ook andere oorzaken hebben. Veranderingen in de scores voor individuele beoordelingselementen kunnen de volgende oorzaken hebben:

- **Veranderingen in de inhoud van het beleid**

Wanneer een bankgroep ten opzichte van het vorige beleidsonderzoek beleid heeft geformuleerd dat beter of volledig aan de criteria van een beoordelingselement voldoet, geldt dit als een verbetering van de inhoud van het beleid. Omgekeerd is er sprake van een verslechting van de inhoud van het beleid wanneer er geen beleid meer is, of wanneer het beleid niet langer (volledig) aan de inhoudelijke criteria voldoet.

- **Veranderingen in de reikwijdte van het beleid**

Wanneer een bankgroep ten opzichte van het vorige beleidsonderzoek het aantal investeringscategorieën waarop het beleid van toepassing is heeft verhoogd, of heeft verduidelijkt dat het beleid voor alle investeringscategorieën van toepassing is, geldt dit als een

verbetering van de reikwijdte van het beleid. Omgekeerd is er sprake van een verslechtering van de reikwijdte van het beleid wanneer het beleid van de bankgroep op minder investeringscategorieën van toepassing is, of wanneer de bankgroep niet langer duidelijk is over voor welke investeringscategorieën het beleid geldt.

- **Verandering in de methodologie**

Tijdens herzieningen van de FFG-methode kunnen elementen worden verwijderd, toegevoegd, of veranderd. Ook kunnen veranderingen worden doorgevoerd in de criteria waaraan beleid moet voldoen om een score te krijgen voor een element, zoals een (internationale) standaard of initiatief die eerder wel of juist niet als voldoende werden beschouwd. Ook kunnen door wijzigingen in de methodologie sommige elementen onder specifieke omstandigheden op 'niet relevant' worden gezet omdat ze als niet toepasbaar worden beschouwd, waar ze eerder wel als toepasbaar werden beschouwd, of andersom. Veranderingen in de methode kunnen een positief, negatief, of neutraal effect hebben op de score voor een beoordelingselement.

Op de totale score die een bank in een beleidsbeoordeling haalt voor een bepaald thema of een bepaalde sector zijn voorts de volgende factoren van invloed:

- Veranderingen in de weging van elementen door wijzigingen in de methodologie (met name door het toevoegen of verwijderen van elementen verandert automatisch het relatieve gewicht van ieder element); en
- De afronding van de berekende score voor een sector of thema naar een rond getal van 1 tot 10.

Dit betekent, enerzijds, dat veranderingen in het beleid van de bankgroep voor een bepaald thema of een sector zich niet automatisch hoeven te vertalen in een hogere of lagere (afgeronde) beleidsscore voor dat thema of die sector. Anderzijds betekent een hogere of lagere beleidsscore niet automatisch dat het beleid van een bankgroep sinds het vorige onderzoek verbeterd of verslechterd is.

1.4 Verantwoording

Dit rapport biedt een weergave van de resultaten van het beleidsonderzoek voor de Eerlijke Bankwijzer, dat is uitgevoerd in opdracht van de vijf deelnemende organisaties. De gebruikte methodologie is de *Fair Finance Guide Methodology* (FFG-methode), die in opdracht van *Fair Finance International* is opgesteld door het Nederlandse onderzoeksbureau Profundo. De FFG-methode wordt periodiek geactualiseerd, het meest recent in maart 2025, welke voor dit onderzoek werd toegepast.

Het onderzoek is door onderzoeksbureau Profundo uitgevoerd in de maanden september 2025 tot januari 2026. Gedurende het onderzoek hebben de onderzochte bankgroepen de gelegenheid gekregen om te reageren op:

- De bronnen die voor het onderzoek zijn gebruikt;
- De bedrijfsinformatie over de betreffende bankgroep; en
- De onderzoeksresultaten.

Zeven banken hebben van deze gelegenheid gebruikgemaakt om inhoudelijk op de beoordeling te reageren. NIBC liet als enige bank weten geen inhoudelijk commentaar te hebben.

1.5 Disclaimer

Niet alle partnerorganisaties binnen de Eerlijke Bankwijzer werken inhoudelijk op alle thema's en/of sectoren waarover het onderzoek zich uitstrekt. Uitingen over deelonderwerpen hoeven dan ook niet noodzakelijkerwijs te worden onderschreven door alle in de Eerlijke Bankwijzer samenwerkende organisaties.

2

Resultaten per duurzaamheidsthema

2.1 Belastingen

2.1.1 Wat staat er op het spel?

Van verantwoord opererende banken mag worden verwacht dat zij hun klanten niet opzettelijk helpen bij het ontwijken van belastingen. Dat gaat zowel om bedrijven als particuliere klanten. Ook mag van banken verwacht worden dat zij zelf geen belastingen ontwijken. Bovendien hebben financiële instellingen de verantwoordelijkheid om alleen financiële diensten te verlenen aan bedrijven die de verschuldigde belastingen betalen in de landen waar zij actief zijn.

Voor elke samenleving zijn belastinginkomsten essentieel om openbare voorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs, infrastructuur en sociale zekerheid te financieren. Ook bedrijven profiteren van de openbare voorzieningen in de landen waar ze actief zijn en hebben daarom de verantwoordelijkheid om in elk van deze landen eerlijk belasting te betalen en open te zijn over hun belastingafdrachten. Toch profiteren veel internationaal opererende financiële instellingen, bedrijven en rijke particulieren van internationale verschillen in belastingpercentages en mazen in de nationale belastingwetgeving. Dit maakt het mogelijk om winsten over de hele wereld te verschuiven om zo de totale belastingdruk aanzienlijk te verlagen.⁴ Vooral zogenoemde belastingparadijzen zijn een populaire bestemming voor bedrijfswinsten. Belastingparadijzen staan niet alleen bekend om hun lage belastingtarieven, maar ook om hun gebrek aan transparantie. De gevolgen van belastingontduiking en -ontwijking zijn groot. Volgens een recente schatting van het *Tax Justice Network* zijn landen de afgelopen zes jaar 1,7 biljoen dollar aan belasting misgelopen doordat multinationale ondernemingen en vermogende particulieren belastingparadijzen gebruiken om hun belastingafdrachten te verlagen.⁵

De financiële sector speelt een grote rol in het verlagen van de belastingdruk voor bedrijven en particuliere vermogenden. Veel internationale financiële instellingen hebben vestigingen in belastingparadijzen om hun klanten te helpen bij hun fiscale planning en om hun eigen belastingafdrachten te beperken. Als dit soort constructies in strijd zijn met de wetgeving van een bepaald land, worden deze praktijken bestempeld als belastingontduiking. Maar zelfs als dat niet het geval is, wanneer deze praktijken worden bestempeld als belastingontwijking, is dit soort gedrag in strijd met de beginselen van maatschappelijk verantwoord ondernemen: het is maatschappelijk onverantwoord om overheden de inkomsten te ontnemen die zij nodig hebben om hun land sociaal en economisch te ontwikkelen.⁶

Belasting wordt niet direct genoemd in de SDG's, maar er zijn veel doelen die niet kunnen worden bereikt zonder een effectief en corruptievrij belastingbeleid en -praktijken. SDG 16: Vrede, rechtvaardigheid en sterke instellingen richt zich bijvoorbeeld op het terugdringen van alle vormen van corruptie en omkoping.⁷ Dit betekent ook transparante en rechtvaardige belastingpraktijken voor bedrijven. SDG 17: Partnerschappen voor de doelen moedigt het versterken van de mobilisatie van binnenlandse middelen aan, onder meer door internationale steun aan ontwikkelingslanden om hun binnenlandse capaciteit voor belastinginning en andere inkomsten te verbeteren.⁸ Bovendien kunnen SDG 1: Geen armoede en SDG 10: Minder ongelijkheid niet worden bereikt zonder de belastinginkomsten van bedrijven, aangezien deze essentieel zijn voor de financiering van openbare voorzieningen.⁹

2.1.2 Overzicht elementen en scores

Een gedetailleerd overzicht van de scores voor de inhoud van het beleggingsbeleid van de onderzochte bankgroepen voor dit thema is weergegeven in Tabel 6.

Tabel 6 Beleidscores Belastingen

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidscore	4	7	4	4	4	3	9	4
	Verandering in beleidscore sinds de vorige beoordeling (2023)	+1	-2	+1	-	-1	-2	+2	-2
1.	Voor ten minste driekwart van de landen waar de financiële instelling actief is en/of 75 procent van de totale inkomsten, rapporteert het per land over haar inkomsten, winst, Fte's, ontvangen subsidies van overheden en belastingbetalingen aan overheden op een wijze die overeenstemt met de geconsolideerde rekeningen.	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2.	De financiële instelling rapporteert voor ieder land waarin zij actief is over haar omzetten, winsten, Fte's en ontvangen subsidies van overheden en (belasting)betalingen.	1.0	1.0	0.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
3.	De financiële instelling rapporteert voor ieder land waarin zij actief is haar totale activa op een wijze die overeenstemt met de geconsolideerde rekeningen.	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.0	1.0	1.0
4.	De financiële instelling publiceert alle van overheden verkregen bedrijfsspecifieke belastingovereenkomsten.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	1.0
5.	De financiële instelling heeft geen dochterondernemingen of deelnemingen in belastingparadijzen, tenzij de dochteronderneming of deelneming waarde creëert, c.q. economische activiteiten onderneemt in de betreffende landen.	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
6.	De financiële instelling biedt geen financiële diensten aan bedrijven in belastingparadijzen, tenzij het bedrijf waarde creëert, c.q. economische activiteiten onderneemt in de betreffende landen.	1.0	1.0	1.0	0.0	1.0	0.0	1.0	0.0
7.	Bedrijven publiceren hun volledige groepsstructuur, inclusief groepsonderdelen die indirect of gedeeltelijk in eigendom zijn.	0.0	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0
8.	Bedrijven publiceren een uitleg over de activiteiten, functies en uiteindelijke aandeelhouder van iedere dochteronderneming, filiaal, joint venture of gelieerde ondernemingen in rechtsgebieden met geen of lage vennootschapsbelasting.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0

Beoordelingsselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kemp
	Beleidsscore	4	7	4	4	4	3	9	4
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	+1	-2	+1	-	-1	-2	+2	-2
9.	Bedrijven rapporteren voor ieder land waarin zij actief zijn over hun omzetten, winsten, Fte's, kosten, ontvangen subsidies van overheden en (belasting)betalingen aan regeringen (e.g. bronbelasting, betalingen voor concessies en vennootschapsbelasting).	0.0	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0
10.	Bedrijven richten hun (internationale) ondernemingsstructuur en hun (internationale) transacties in op een wijze die recht doet aan de economische realiteit van hun activiteiten en transacties, zonder dat schakels worden toegevoegd alleen of vooral om belastingvoordeel te behalen.	0.9	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
11.	Bedrijven publiceren belangrijke informatie met betrekking tot iedere bedrijfsspecifieke belastingovereenkomst die het van de belastingautoriteiten heeft verkregen.	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
12.	Bedrijven publiceren, voor zover juridisch en praktisch mogelijk, de beslissingen van rechtbanken en arbitrage-instellingen ten aanzien van belastingzaken waarbij het bedrijf of haar dochterondernemingen zijn betrokken.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
13.	Bedrijven hebben een managementsysteem waarmee direct actie kan worden ondernomen als medewerkers of toeleveranciers zich schuldig maken aan belastingontduiking.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
14.	Bedrijven integreren criteria ten aanzien van belastingbetalingen in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0.5	1.0	0.5	0.6	0.5	0.5	1.0	0.5
15.	Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot belastingbetalingen op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0

Noot: n.r. = niet relevant

2.1.3 Analyse beleid belastingen

De bankgroepen scoren gemiddeld een 5 (twijfelachtig) op hun belastingbeleid. Triodos Bank vormt daarop een opvallende uitzondering: met een score van 9 (zeer goed) neemt de bank een uitgesproken voortrekkersrol in. ASN Bank scoort met een cijfer van 7 eveneens ruim voldoende. De andere zes bankgroepen scoren onvoldoende (score 4) tot ruim onvoldoende (score 3).

Triodos Bank onderscheidt zich vooral door de eisen die zij stelt aan bedrijven waaraan zij leningen verstrekt of waarin zij belegt. Zo verlangt de bank dat ondernemingen volledige openheid geven over hun groepsstructuur en bedrijfsactiviteiten en dat zij, voor zover juridisch mogelijk, transparant zijn over uitspraken van rechtszaken en arbitrageprocedures rond belastingkwesties waarbij zij of hun dochterondernemingen betrokken zijn. Ook verwacht Triodos Bank dat bedrijven managementsystemen opzetten waardoor onmiddellijk actie kan worden ondernomen wanneer medewerkers of toeleveranciers zich schuldig maken aan belastingontduiking. Op deze punten gaat Triodos Bank verder dan de andere bankgroepen.

Wel verwachten alle bankgroepen, indirect, via toepassing van de OESO-richtlijnen, dat bedrijven hun bedrijfsstructuur zo inrichten dat deze de daadwerkelijke economische activiteiten weerspiegelt; met andere woorden: dat er geen lege brievenbusfirma's worden opgezet om belastingvoordelen te benutten. De OESO-richtlijnen vereisen bovendien dat criteria rond belastingbetalingen worden geïntegreerd in het inkoopbeleid, waardoor bedrijven in elk geval ketenverantwoordelijkheid moeten nemen voor hun directe leveranciers. Slechts twee banken (ASN Bank en Triodos Bank) gaan een stap verder door van bedrijven te verlangen dat zij de naleving van belastingcriteria ook contractueel vastleggen bij onderaannemers en andere toeleveranciers.

Voor ASN Bank geldt dat enkele relevante criteria wel in het financierings- en beleggingsbeleid zijn opgenomen, maar dat onduidelijk blijft in hoeverre deze criteria ook als structurele verwachtingen richting bedrijven worden toegepast. Zo kwalificeert de bank het als "goed" wanneer bedrijven per land transparant zijn over winsten, omzetten, aantal medewerkers, ontvangen subsidies en betaalde belastingen. Dat geldt eveneens voor transparantie over de volledige groepsstructuur. Deze criteria ontbreken dus niet in het beleid van ASN Bank, maar het is onduidelijk hoe expliciet en consistent de bank deze verwachtingen in de praktijk hanteert.

Voor de meeste bankgroepen (6) wordt hun lage score op dit thema vooral bepaald door tekortkomingen in hun financierings- en beleggingsbeleid: belangrijke criteria die waarborgen dat bedrijven eerlijk belasting afdragen, ontbreken daar. Het beleid rond hun eigen belastingafdrachten is doorgaans wél goed op orde. Zo publiceren alle bankgroepen transparant, per land waarin zij actief zijn, over omzetten, winsten, aantal medewerkers en betaalde belastingen. Ook hebben alle bankgroepen beleid tegen het opzetten van dochterondernemingen in belastingparadijzen met het doel belastingvoordelen te behalen. Daarnaast hebben de meeste bankgroepen (5) beleid tegen het aanbieden van financiële diensten in belastingparadijzen, tenzij de bedrijfsactiviteiten aantoonbaar bijdragen aan de reële lokale economie. Dergelijk beleid ontbreekt echter bij ING, Rabobank en Van Lanschot Kempen. Rabobank rapporteert als enige bank niet transparant, per land, over haar totale activa, wat bijdraagt aan haar lage score van 3 (ruim onvoldoende), de laagste van alle bankgroepen.

2.2 Biodiversiteit

2.2.1 Wat staat er op het spel?

De biologische diversiteit van de planeet aarde - haar ecosysteemdiversiteit, soortenrijkdom en genetische diversiteit - vormt een complex systeem dat van groot belang is voor de economische en sociale ontwikkeling van onze samenleving, voor onze cultuur en voor onze vrijetijdsbesteding. De wereldwijde vraag naar natuurlijke hulpbronnen ligt echter ver boven het vermogen van de natuur om deze op een duurzame manier te herstellen of te vernieuwen. Financiële instellingen hebben invloed op de biodiversiteit via de keuzes die zij maken in hun investeringen en beleggingen. Zo kunnen banken hun financiële relaties met bedrijven benutten om verlies van biodiversiteit te voorkomen en tegen te gaan.

De natuur gaat wereldwijd achteruit met een snelheid die ongekend is in de menselijke geschiedenis. Van de naar schatting acht miljoen plant- en diersoorten worden er ongeveer een miljoen met uitsterven bedreigd.¹⁰

Het tempo waarin soorten uitsterven en landdegradatie voortschrijdt, brengt aanzienlijke potentiële kosten en risico's met zich mee. Volgens het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) ondervinden 3,2 miljard mensen nu al de negatieve effecten van de achteruitgang van land kwaliteit.¹¹ Dit betekent dat bijna de helft van de wereldbevolking geraakt wordt door achteruitgang van de natuur. Daarnaast lopen naar schatting 100 tot 300 miljoen mensen een verhoogd risico op overstromingen door het verlies van kustgebieden.¹² Bovendien hebben klimaatverandering en biodiversiteitsverlies een wederkerig versterkend effect: het verdwijnen van bossen, veengebieden en waterlanden leidt ertoe dat er minder CO₂ wordt opgenomen, terwijl plant- en diersoorten gebukt gaan onder opwarmende en verzurende oceanen, het smelten van ijskappen en veranderende watercycli.¹³

Om een negatieve impact op biodiversiteit te voorkomen, kunnen banken beleid maken gericht op sectoren met een hoog biodiversiteitsrisico. Een voorbeeld is de plasticindustrie. Volgens data van WWF Australië sterven er jaarlijks een miljoen zeevogels door plasticvervuiling.¹⁴ Recent onderzoek toont daarnaast aan dat niet alleen plasticvervuiling, maar ook de productie negatieve impact op het milieu en klimaat, onder andere doordat conventionele plastics worden vervaardigd op basis van fossiele grondstoffen.¹⁵

Daarnaast is mijnbouw een risicosector. Mijnbouw draagt aan de ene kant bij aan mitigatie van klimaatverandering, maar vormt ook een risico voor de biodiversiteit. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de ontginning van mineralen als nikkel, lithium en mangaan uit de zeebodem. Die mineralen zijn nodig voor de energietransitie, maar de ontginning uit de zeebodem, ook wel diepzeemijnbouw genoemd, leidt hoogstwaarschijnlijk tot onomkeerbare biodiversiteitsverlies.¹⁶

Natuurbescherming, voedselzekerheid en bescherming van watersystemen zijn onderdeel van internationale normen als de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's 2, 3, 6, 14 en 15).¹⁷ Daarnaast zijn internationale afspraken over de bescherming van biodiversiteit vastgesteld in het *Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework* (GBF).¹⁸ In dit raamwerk is onder andere vastgesteld dat financiële instellingen hun risico's, afhankelijkheden en impact op de biodiversiteit monitoren en rapporteren.

2.2.2 Overzicht elementen en scores

Een gedetailleerd overzicht van de scores voor de inhoud van het beleggingsbeleid van de onderzochte bankgroepen voor dit thema is weergegeven in 0.

Tabel 7 Beleidscores Biodiversiteit

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidscore	5	10	9	6	5	4	10	4
1.	Verandering in beleidscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-1	-	+2	-	-5	-4	+1	-4
	De financiële instelling meet en publiceert de biodiversiteitsvoetafdruk van haar portefeuille.	0.5	1.0	0.0	0.8	0.0	0.5	0.6	0.5

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	5	10	9	6	5	4	10	4
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-1	-	+2	-	-5	-4	+1	-4
2.	Bedrijven voorkomen negatieve impact op gebieden met High Conservation Value (HCV) binnen hun bedrijfsactiviteiten en binnen de gebieden onder hun beheer.	1.0	1.0	0.5	0.5	0.9	1.0	1.0	0.0
3.	Bedrijven voorkomen negatieve impact op beschermde gebieden die vallen onder de categorieën I-IV van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN) binnen hun bedrijfsactiviteiten en binnen de gebieden onder hun beheer.	1.0	1.0	1.0	0.6	0.5	0.5	1.0	0.7
4.	Bedrijven voorkomen negatieve impact op beschermde gebieden die vallen onder de UNESCO World Heritage Convention binnen hun bedrijfsactiviteiten en binnen de gebieden onder hun beheer.	1.0	1.0	1.0	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0
5.	Bedrijven voorkomen negatieve impact op beschermde gebieden die vallen onder de Ramsar Convention on Wetlands binnen hun bedrijfsactiviteiten en binnen de gebieden onder hun beheer.	1.0	1.0	1.0	0.9	1.0	1.0	1.0	0.7
6.	Bedrijven voorkomen negatieve gevolgen voor bedreigde plant- en diersoorten.	1.0	1.0	1.0	0.9	0.5	1.0	1.0	0.7
7.	Productie van, of handel in, levende genetisch gemodificeerde organismen kan alleen plaatsvinden als toestemming van het importerende land is verkregen en aan alle vereisten van het Cartagena Protocol wordt voldaan.	0.0	1.0	1.0	0.9	0.5	0.5	1.0	0.0
8.	Bedrijven maken een waterschaarste-effectrapportage en voorkomen een negatieve impact in regio's die kampen met waterschaarste.	0.5	1.0	1.0	0.8	0.9	0.5	1.0	0.7
9.	Bedrijven starten geen nieuwe activiteiten in gebieden waar waterschaarste heerst en waar bedrijfsactiviteiten zouden wedijveren met de behoeften van lokale gemeenschappen.	0.8	1.0	1.0	0.8	0.0	0.0	1.0	0.0
10.	Bedrijven maken een milieueffectrapportage over de totale gevolgen van een grootschalig project op de biodiversiteit, ten minste volgens GRI 304: Biodiversity 2016 of een vergelijkbare standaard.	0.9	1.0	1.0	0.6	1.0	0.6	1.0	1.0
11.	Het vergroten van de productiecapaciteit voor plastic is onacceptabel.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	5	10	9	6	5	4	10	4
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-1	-	+2	-	-5	-4	+1	-4
12.	Bedrijven in relevante sectoren (olie en gas, chemicaliën, containers en verpakkingen, voedingsmiddelen en dranken, persoonlijke en huishoudelijke producten, FMCG's) verminderen hun plastic voetafdruk.	0.0	1.0	1.0	0.8	0.0	0.0	1.0	0.0
13.	Bedrijven in relevante sectoren (olie en gas, chemicaliën, containers en verpakkingen, voedingsmiddelen en dranken, persoonlijke en huishoudelijke producten, FMCG's) maken hun plasticvoetafdruk transparant bekend, inclusief het aandeel van de productie/het gebruik van fossiele nieuwe kunststoffen in vergelijking met hun totale productie/gebruik van kunststoffen.	0.0	0.5	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
14.	Diepzeemijnbouw is onacceptabel.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
15.	Bedrijven integreren criteria ten aanzien van natuur in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0.6	1.0	1.0	0.6	0.9	0.5	1.0	0.5
16.	Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot natuur op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.6	0.0	1.0	0.0

2.2.3 Analyse beleid biodiversiteit

De bankgroepen scoren gemiddeld ruim voldoende (score 7) voor hun beleid op het gebied van biodiversiteit. ASN Bank en Triodos Bank zijn koplopers: beide banken behalen een uitstekende score van 10. Ook het beleid van Bunq wordt met een score van 9 als zeer goed beoordeeld. ABN Amro en ING krijgen beiden een voldoende (score 6), terwijl het beleid van NIBC als twijfelachtig wordt bestempeld (score 5). Rabobank en Van Lanschot Kempens halen beiden een onvoldoende haalt, met een score van 4.

Alle bankgroepen hebben in meer of mindere mate de bescherming van kwetsbare natuurgebieden en ecosystemen opgenomen in hun krediet- en/of beleggingsbeleid. Zo vragen alle banken dat bedrijven negatieve impact voorkomen op veen- en moerasgebieden die onder het Ramsar-verdrag vallen, of op gebieden op de UNESCO-werelderfgoedlijst.

Daarnaast vragen de meeste banken (7) dat bedrijven zogenaamde High Conservation Value (HCV) gebieden beschermen. Dit zijn gebieden van uitzonderlijke ecologische, biologische, sociale of culturele waarde. Er zijn echter verschillen in hoe dit beleid wordt toegepast. NIBC heeft deze verwachting opgenomen in het kredietbeleid, maar niet in het beleid voor vermogensbeheer. Bunq stelt dit alleen als eis voor bedrijven in de bosbouw- en papiersector, terwijl ING beleid voert dat zich richt op het voorkomen van volledige vernietiging van HCV-gebieden. Minder ernstige negatieve effecten, zoals gebiedsdegradatie, vallen dus buiten het beleid van ING. Van Lanschot Kempens is de enige bank zonder beleid op dit onderwerp.

Voor bedrijven die opereren in gebieden met watertekort verwachten alle banken dat deze bedrijven hun invloed op de lokale watervoorziening in kaart brengen. Bij ABN Amro en Rabobank is deze verwachting impliciet, via het onderschrijven van de OESO-richtlijnen. Vijf banken vragen daarnaast ook om mitigerende maatregelen wanneer blijkt dat bedrijfsactiviteiten de waterbeschikbaarheid voor lokale gemeenschappen of het ecosysteem negatief beïnvloeden. Twee van deze vijf banken (ABN Amro en ING) passen dit beleid echter niet op alle financiële categorieën toe, maar in ieder geval wel op hun zakelijke kredietverstrekking.

Voor het eerst is dit jaar ook gekeken naar het krediet- en beleggingsbeleid ten aanzien van de plasticindustrie. ASN Bank, Bunq en Triodos Bank hebben beleid waarin wordt gesteld dat het vergroten van de productiecapaciteit voor plastic onwenselijk is. Deze banken vragen bovendien dat bedrijven in relevante sectoren hun plasticvoetafdruk verminderen en hierover transparant rapporteren. ING vraagt bedrijven waaraan krediet wordt verstrekt eveneens om hun plasticvoetafdruk te verkleinen, maar deze verwachting geldt niet voor het beleid ten aanzien van vermogensbeheer.

Daarnaast is voor het eerst geanalyseerd of bankgroepen beleid hebben op het gebied van diepzeemijnbouw. Alleen ASN Bank en Triodos Bank sluiten bedrijven uit die betrokken zijn bij deze praktijk; bij de andere zes banken werd geen verwijzing naar deze risicovolle subsector gevonden. Van Lanschot Kempen heeft in een reactie op het embargorapport laten weten dat de bank inmiddels beleggingen in diepzeemijnbouw expliciet uitsluit in het nieuwe biodiversiteitsbeleid dat in januari 2026 is gepubliceerd.

Verder verwachten alle bankgroepen dat bedrijven criteria over natuurbescherming opnemen in hun inkoopbeleid, zij het in de helft van de gevallen indirect, via het onderschrijven van de OESO-richtlijnen en/of de *IFC Performance Standards*. ASN Bank, Bunq, NIBC, en Triodos Bank hebben deze verwachting wel expliciet in het eigen beleid opgenomen. Zij verwachten daarnaast ook dat clausules over natuurbescherming worden opgenomen in contracten met onderaannemers en toeleveranciers, al is die verwachting in het geval van NIBC beperkt tot de zakelijke kredietverlening.

De meeste bankgroepen (6) meten inmiddels ook de biodiversiteitsvoetafdruk van hun kredietverstrekkingen- en/of beleggingsactiviteiten, of zeggen toe dit te doen door zich te committeren aan het *Partnership for Biodiversity Accounting Financials*, een samenwerkingsverband dat financiële instellingen ondersteunt bij het inzichtelijk maken van de impact en afhankelijkheden van hun leningen en investeringen op biodiversiteit. In de meeste gevallen wordt deze voetafdruk echter nog kwalitatief beschreven. Kwantitatieve rapportages op basis van meeteenheden als de zogenaamde *Mean Species Abundance* (MSA), de gemiddelde soortendichtheid in een bepaald gebied, ontbreken veelal nog. Hiermee is het vooralsnog lastig om de biodiversiteitsvoetafdruk van verschillende bankgroepen met elkaar te vergelijken.

2.3 Dierenwelzijn

2.3.1 Wat staat er op het spel?

Dieren zijn, net als mensen, wezens met gevoel, die respect en bescherming verdienen. Op basis van de Vijf Domeinen van dierenwelzijn moeten zij in staat worden gesteld hun natuurlijke, soorteigen gedrag te vertonen, vrij te zijn van fysiek ongerief en van pijn en chronische stress.¹⁹ Wanneer financiële instellingen investeren in sectoren waar dieren worden gebruikt, zouden zij beleid moeten hebben dat recht doet aan het welzijn van dieren. Daarnaast kunnen financiële instellingen voedselproductie stimuleren die minder leunt op dierlijke producten.

De grootste risicosector voor dierenwelzijn is de intensieve veehouderij. Intensieve veehouderij is een landbouwsysteem met weinig of geen grond, waarbij dieren meestal binnen worden gehouden, voer aan het boerenbedrijf wordt geleverd en mest van het bedrijf moet worden afgevoerd. Naar schatting wordt 74 procent van alle landbouwdieren ter wereld gehouden in intensieve

veehouderijsystemen.²⁰ Dergelijke landbouwmethoden worden vaak geassocieerd met slecht dierenwelzijn, omdat de dieren worden gehouden in omstandigheden die hun vermogen om hun natuurlijke gedrag te uiten belemmeren. Dierenwelzijnsproblemen die verband houden met intensieve veehouderij verschillen per land en per diersoort, maar omvatten over het algemeen:²¹

- Zeer restrictieve huisvestingsmethoden, zoals kooien, kratten of voerboxen;
- Ongeschikte leefomgevingen met slechte luchtkwaliteit, ongeschikte vloeren en een gebrek aan omgevingsprikkelers;
- Onverdoofde chirurgische ingrepen, zoals het knippen van staarten, het knippen van snavel, het vijlen van tanden of onthoornen;
- Selectieve fokpraktijken die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid en het welzijn van de dieren;
- Slechte omstandigheden tijdens het vervoer van dieren, met name lange duur, tekort aan voedsel, water en ruimte, en slechte behandeling tijdens het laden en lossen. Deze slechte omstandigheden leiden tot uitputting, uitdroging, angst, verwondingen, ziekte en zelfs de dood van de betrokken dieren; en
- Problematische slachtmethoden, zoals CO₂-bedwelming bij varkens, elektrische bedwelming bij pluimvee via de waterbadmethode en onbedwelmd slachten.

Daarnaast komen ook dierenwelzijnsproblemen voor in de amusementsindustrie. Hier moeten (wilde) dieren vaak kunstjes doen die niet passen bij hun aard. Ook worden ze gehuisvest in te kleine ruimten waardoor zij zich niet of te weinig vrij kunnen bewegen. Dit leidt in veel gevallen tot apathisch gedrag zoals het eindeloos heen en weer door de kooi lopen.²² Uit onderzoek blijkt dat wereldwijd meer dan een half miljoen wilde dieren worden blootgesteld aan onverantwoorde toeristische praktijken met leed tot gevolg.²³

Het welzijn van dieren is ook belangrijk voor het welzijn en de gezondheid van mensen. Honderden miljoenen mensen zijn voor hun inkomen, voedsel en kleding afhankelijk van de gezondheid en productiviteit van de dieren waarmee ze werken.²⁴ Volgens de Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN (FAO) houdt dierenwelzijn verband met voedselzekerheid, voedselveiligheid, gezondheid, duurzaamheid, en sociale rechtvaardigheid.²⁵

Door de bevolkingsgroei en veranderende consumptiepatronen in opkomende markten neemt de wereldwijde vraag naar dierlijke producten als vlees, zuivelproducten en eieren snel toe. Het is een grote uitdaging om aan deze vraag te voldoen op een manier die rekening houdt met de normen voor dierenwelzijn.²⁶ Verdere intensivering van de veehouderij zal vrijwel zeker leiden tot het lijden van nog meer dieren. Bovendien zou het verbouwen van eiwitrijke gewassen meer monden kunnen voeden dan wanneer dezelfde stukken land gebruikt zouden worden voor de productie van vlees.²⁷ Daarom is het van belang dat bedrijven strategieën opzetten om de eiwittransitie van dierlijke naar plantaardige en alternatieve eiwitten te bevorderen. Financiële instellingen kunnen hier een leidende rol in spelen.

2.3.2 Overzicht elementen en scores

Een gedetailleerd overzicht van de scores voor de inhoud van het beleggingsbeleid van de onderzochte bankgroepen voor dit thema is weergegeven in Tabel 8.

Tabel 8 Beleidsscores Dierenwelzijn

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	5	8	10	5	4	3	10	4
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-	-1	+5	-	-	-4	+1	+2
1.	Bedrijven respecteren dierenwelzijn op alle Vijf Domeinen van dierenwelzijn.	1.0	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
2.	Niet-medische dierproeven (waaronder maar niet beperkt tot proeven voor cosmetica) zijn onacceptabel	1.0	0.5	0.5	0.9	1.0	0.0	1.0	0.7
3.	Bij gebruik van proefdieren voor medische doeleinden dient dierenleed en het aantal gebruikte dieren zoveel mogelijk worden beperkt (de zogenaamde 3V-strategie: vervanging, verfijning en vermindering van dierproeven). De betrokken ondernemingen zoeken actief en aantoonbaar naar alternatieven voor dierproeven.	1.0	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
4.	Het produceren, vervaardigen, verhandelen en verkopen van bont en exotisch leer (en afgeleide producten) is onacceptabel.	0.5	1.0	1.0	0.5	0.5	0.5	1.0	0.7
5.	Zeer beperkende huisvestingsmethoden voor onder anderen kalveren (in kisten), leghennen (in legbatterijen) en zeugen (in voerligboxen), zijn onacceptabel	1.0	1.0	1.0	0.5	1.0	0.0	1.0	0.7
6.	De fokpraktijken en de genetica van landbouwhuisdieren zijn gericht op een goed welzijn.	0.5	1.0	1.0	0.5	0.0	0.0	1.0	0.0
7.	Dierlijke-eiwitbedrijven worden gecertificeerd volgens de criteria van certificeringsregelingen die dierenwelzijnseisen omvatten	1.0	1.0	1.0	0.8	0.0	0.0	1.0	0.0
8.	Bedrijven zorgen voor een adequate verrijking en kwaliteit van het leefmilieu voor de landbouwdieren.	0.0	1.0	1.0	0.5	0.0	0.0	1.0	0.0
9.	Bedrijven vermijden pijnlijke procedures voor landbouwdieren.	0.0	1.0	1.0	0.5	0.0	0.0	1.0	0.0
10.	Bedrijven passen humane slachtmethoden voor landbouwdieren toe.	n.r.	n.r.	n.r.	n.r.	n.r.	n.r.	n.r.	n.r.
11.	Bedrijven beperken de duur van diertransporten in overeenstemming met de beste praktijknormen.	0.5	1.0	1.0	0.5	0.5	0.5	1.0	0.5

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	5	8	10	5	4	3	10	4
Beoordelingselement	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-	-1	+5	-	-	-4	+1	+2
12.	Bedrijven dragen bij aan een ambitieuze, tijdgebonden verschuiving van dierlijke eiwitten naar plantaardige en alternatieve eiwitten om de consumptie van dierlijke eiwitten te verminderen.	0.0	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0
13.	Entertainmentactiviteiten waarbij wilde dieren betrokken zijn of waarbij dieren gewond raken (waaronder circussen en andere amusementsshows met wilde dieren, dolfinariums, olifantenritten, vechtsporten met dieren) zijn onaanvaardbaar.	0.0	0.0	1.0	0.0	0.0	1.0	1.0	0.7
14.	Bedrijven integreren criteria ten aanzien van dierenwelzijn in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0.5	1.0	1.0	0.8	0.5	0.5	1.0	0.5
15.	Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot dierenwelzijn op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0

Noot: Wegens methodologische complicaties is element 10 niet meegewogen in deze beoordeling. Het element is daarom als n.r. gemarkeerd (niet relevant).

2.3.3 Analyse beleid dierenwelzijn

Het beleid van bankgroepen om dierenwelzijn te waarborgen wordt gemiddeld beoordeeld met een 6,1 een voldoende. Er is echter een duidelijke kopgroep: Bunq en Triodos Bank behalen beide een uitstekende score van 10, gevolgd door ASN Bank met een score van 8 (goed). Aan de andere kant zijn er ook duidelijke achterblijvers. ABN Amro en ING krijgen een twijfelachtige score van 5, terwijl NIBC en Van Lanschot Kempens met een 4 een onvoldoende behalen. Rabobank heeft het slechtste dierenwelzijnsbeleid met een score van 3 (ruim onvoldoende).

Voor Bunq betekent de huidige score een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling, dankzij de publicatie van nieuw verantwoord kredietbeleid waarin dierenwelzijnscriteria duidelijker zijn verankerd. Ook Van Lanschot Kempens gaat er met een stijging van 2 punten op vooruit. Deze verbetering is deels het gevolg van aanscherpingen in het eigen beleid, en deels doordat de bank de OESO-richtlijnen onderschrijft. Sinds de herziening van 2023 bevatten deze richtlijnen namelijk ook dierenwelzijnsnormen. Ondanks deze vooruitgang blijft het beleid van Van Lanschot Kempens met een score van 4 echter onvoldoende.

Het concept van de Vijf Domeinen vormt het fundament van dierenwelzijn. Hierbij wordt erkend dat dierenwelzijn op verschillende gebieden moet worden geborgd: voeding, fysieke omgeving, gezondheid, gedrag & interactie en mentale staat. Steeds meer banken nemen deze domeinen expliciet op in hun beleggings- en/of kredietbeleid. Ook de OESO-richtlijnen benadrukken deze aspecten. Zo adviseren de richtlijnen dat bedrijven de pijn en het lijden van dieren bij de slacht zoveel mogelijk beperken en dat de duur van diertransporten wordt geminimaliseerd, al worden voor transport geen concrete normen gegeven. Bankgroepen die stellen hun portefeuilles te screenen op naleving van de OESO-richtlijnen krijgen daarom (gedeeltelijke) punten voor deze elementen.

De meeste bankgroepen (7) verwachten bovendien dat landbouwdieren niet in zeer beperkte ruimtes worden gehuisvest; systemen zoals legbatterijen en voerligboxen vallen hierbij buiten de toelating. Rabobank is uitzondering: zij heeft wel beleid tegen het routineuze gebruik van grupstallen,ⁱⁱⁱ maar dit waarborgt het welzijn van koeien en paarden onvoldoende. Voor kippen, varkens en andere dieren waarop het beleid niet van toepassing is, biedt dit beleid geen enkele bescherming. Slechts drie banken (ASN Bank, ING en Triodos Bank) verwachten dat de leefomgeving van dieren zodanig wordt ingericht dat zij hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. Voor varkens betekent dit bijvoorbeeld dat zij door de modder kunnen rollen, voor koeien dat zij in kuddes kunnen grazen. ING noemt dergelijke dier-specifieke eisen echter niet, waardoor zij slechts halve punten behalen voor dit beoordelingselement.

Landbouw is niet de enige sector waarin dierenwelzijn belangrijk is. In de farmaceutische industrie worden dieren blootgesteld aan proeven die lijden kunnen veroorzaken. Dit probleem wordt door alle bankgroepen erkend. Echter staat Rabobank het gebruik van dierproeven nog altijd toe zolang dit "in het belang is van mens of dier".²⁸ Bovendien vallen dierproeven ten behoeve van landbouwtoepassingen niet onder het beleid. Daarom is Rabobank de enige bank die geen punten behaalt op dit onderwerp. Alle andere banken hebben wel beleid tegen het gebruik van dierproeven voor niet-medische doeleinden, al staan ASN Bank en Bunq wel cosmetische dierproeven toe als nationale wetgeving dat vereist. Wel hebben alle bankgroepen (inclusief Rabobank) beleid voor het minimaliseren van dierproeven en het verbeteren van procedures volgens de principes van vervangen, verfijnen en verminderen.

Een sector die minder aandacht krijgt, is de amusementsindustrie. De helft van de bankgroepen (Bunq, Rabobank, Triodos Bank en Van Lanschot Kempen) stelt in hun krediet- en/of beleggingsbeleid dat het gebruik van wilde dieren in deze sector onaanvaardbaar is. ASN Bank keurt eveneens het gebruik van wilde dieren in de amusementsindustrie af, maar sluit dierentuinen en dolfinaria die zich aangesloten hebben bij de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen niet uit van beleggingen.

Slechts twee banken (ASN Bank en Triodos Bank) vragen bedrijven om een strategie te ontwikkelen om de eiwittransitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten te stimuleren. In het beleid van Triodos Bank wordt echter niet gesteld dat deze strategie tijdgebonden dient te zijn.

Alle bankgroepen verwachten dat bedrijven dierenwelzijnscriteria opnemen in hun inkoopbeleid, zij het in sommige gevallen indirect, via het toepassen van OESO-richtlijnen. Alleen ASN Bank, Bunq en Triodos Bank vragen bedrijven om clausules over de naleving van dierenwelzijnsstandaarden op te nemen in contracten met onderaannemers en toeleveranciers.

ⁱⁱⁱ Bindstallen zijn een vorm van huisvesting in de melkveehouderij waarbij koeien bij de nek aan hun stal worden vastgebonden. Deze opsluitingsmethode beperkt hun bewegingsvrijheid, hun vermogen om te socialiseren, te grazen, elkaar te verzorgen en ander natuurlijk gedrag te vertonen.

2.4 Gendergelijkheid

2.4.1 Wat staat er op het spel?

Het begrip "gender" verwijst naar de eigenschappen, gedragingen en rolpatronen die in een maatschappij worden toegedicht aan een bepaald geslacht.²⁹ Gender bepaalt wat binnen een bepaalde context van de begrippen 'mannen' en 'vrouwen' verwacht, gewaardeerd en toegestaan wordt. Gendergelijkheid verwijst dan ook naar gelijke rechten, verantwoordelijkheden en kansen voor mannen, vrouwen, non-binaire en interseks personen.³⁰ Om gendergelijkheid te bereiken is het van belang dat de rechten en mogelijkheden van mensen niet afhankelijk zijn van hun geslacht of seksuele oriëntatie.³¹ Genderongelijkheid raakt dus niet alleen vrouwen en heeft ook betrekking op seksuele oriëntatie. De Eerlijke Bankwijzer kijkt met betrekking tot gendergelijkheid echter met name naar ongelijkheid die vrouwen raakt.

Traditionele rolpatronen tussen mannen en vrouwen en de aan hen toegeschreven eigenschappen, leiden tot ongelijke machtsverhoudingen en kansen. Bijvoorbeeld:

- Wereldwijd is het armoedepercentage onder vrouwen hoger dan onder mannen. Als huidige trends niet worden doorbroken zullen 340 miljoen vrouwen nog altijd in extreme armoede leven in 2030;³²
- Vrouwen hebben minder toegang tot financiële systemen dan mannen;³³
- Wettelijke rechten van vrouwen zijn in de meeste landen ongelijk vergeleken met de rechten van mannen;³⁴
- Gendergerelateerd geweld treft wereldwijd één op de drie vrouwen;³⁵
- De werkgelegenheid onder vrouwen is lager dan die onder mannen. Bij gelijke functies en werkervaring is het salaris van vrouwen vaak lager dan dat van mannen;³⁶
- Vrouwen zijn minder dan mannen werkzaam in topfuncties;³⁷

Uit recent onderzoek van de Erasmus Universiteit blijkt bovendien dat de loonkloof tussen vrouwen en mannen voor een groot deel wordt bepaald door gendergerelateerde vooroordelen, waarbij mannen een voordeel krijgen. Om de loonkloof effectief aan te pakken, en vrouwen betere toegang te verschaffen tot hogere posities, is het daarom van belang om die vooroordelen actief te bestrijden.³⁸

Gendergelijkheid is ook onderdeel van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's), waaronder SDG 5 (Gendergelijkheid), en beoogt het tegengaan van alle vormen van discriminatie, geweld, seksuele uitbuiting, kindhuwelijken en verbetering van de economische en burgerrechten van vrouwen.³⁹

Bankgroepen kunnen gendergelijkheid bevorderen door als werkgever doorstroming van vrouwen naar topposities te stimuleren en in hun beloningssystemen zorg te dragen voor gelijke betaling van mannen en vrouwen in vergelijkbare functies en met vergelijkbare werkervaring. Ook in hun rollen als kredietverstrekker en investeerder kunnen zij invloed uitoefenen op gelijke behandeling van mannen en vrouwen door bedrijven waaraan zij geld lenen of waarin zij beleggen. Hiertoe dienen bankencriteria omtrent gender op te nemen in hun verantwoord beleggings- en investeringsbeleid.

2.4.2 Overzicht elementen en scores

Een gedetailleerd overzicht van de scores voor de inhoud van het beleggingsbeleid van de onderzochte bankgroepen voor dit thema is weergegeven in Tabel 9.

Tabel 9 Beleidsscores Gendergelijkheid

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	5	7	6	4	3	4	8	5
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-	-1	-	-	-2	-	+4	+1
1.	De financiële instelling heeft zich publiekelijk gecommitteerd aan gendergelijkheid door middel van een afzonderlijke genderstrategie of heeft gendergelijkheid en empowerment van vrouwen opgenomen in haar bedrijfsstrategie.	0.5	1.0	0.5	0.5	0.5	0.5	1.0	1.0
2.	De financiële instelling biedt trainingen aan om gendergerelateerde discriminatie en vooroordelen op de werkplek aan te pakken.	1.0	0.0	1.0	1.0	0.0	1.0	1.0	1.0
3.	De financiële instelling hanteert systemen die salarisgelijkheid actief regelen.	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.0	1.0	1.0
4.	De financiële instelling hanteert systemen ter voorkoming van genderdiscriminatie van haar klanten.	0.5	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
5.	De financiële instelling garandeert minstens 40-60 procent participatie en gelijke toegang voor vrouwen en mannen op het niveau van de raad van bestuur, het dagelijks bestuur en het senior management.	0.5	0.5	0.0	0.5	0.5	0.5	1.0	0.0
6.	De financiële instelling heeft een trainingsprogramma gericht op de bevordering van doorstroming van vrouwen naar seniorfuncties.	1.0	0.0	0.0	1.0	0.0	1.0	1.0	1.0
7.	De financiële instelling toont haar streven naar een evenwicht tussen gezinsleven en werk door kinderopvang, ouderschapsverlof en andere zorgverantwoordelijkheden te ondersteunen.	1.0	0.5	1.0	1.0	0.0	1.0	1.0	1.0
8.	De financiële instelling maakt het percentage van de financiering aan bedrijven die eigendom zijn van vrouwen of andere kwetsbare groepen bekend, ten opzichte van het totale bedrag aan financiering aan micro-, kleine en middelgrote ondernemingen.	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
9.	Bedrijven hebben zich publiekelijk gecommitteerd aan gendergelijkheid door middel van een afzonderlijke genderstrategie of hebben gendergelijkheid en empowerment van vrouwen opgenomen in hun bedrijfsstrategie.	0.5	1.0	0.5	0.0	0.5	0.5	0.5	0.5
10.	Bedrijven bieden trainingen aan om gendergerelateerde discriminatie en vooroordelen op de werkplek aan te pakken.	0.0	0.5	1.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0
11.	Bedrijven hanteren systemen die salarisgelijkheid actief regelen.	0.6	0.5	1.0	0.6	0.0	0.6	1.0	0.8

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	5	7	6	4	3	4	8	5
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-	-1	-	-	-2	-	+4	+1
12.	Bedrijven hanteren systemen ter voorkoming van genderdiscriminatie van hun klanten.	0.0	0.5	1.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0
13.	Bedrijven garanderen minstens 40-60 procent participatie en gelijke toegang voor vrouwen en mannen op het niveau van de raad van bestuur, het dagelijks bestuur en het senior management.	0.0	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
14.	Bedrijven zorgen voor gerichte professionele ontwikkeling, en waar nodig ook scholing en opleiding, voor werknemers om gelijke toegang voor vrouwen tot hogere functies te bevorderen.	0.0	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
15.	Bedrijven integreren criteria ten aanzien van gender en vrouwenrechten in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0.5	1.0	1.0	0.0	0.5	0.5	1.0	0.5
16.	Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot gender en vrouwenrechten op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.5	1.0	0.0

2.4.3 Analyse beleid gendergelijkheid

Het beleid voor gendergelijkheid wordt gemiddeld beoordeeld met een 5 (twijfelachtig). Triodos Bank is met een score van 8 (goed) de koploper, gevolgd door ASN Bank met een score van 7 (ruim voldoende). Het genderbeleid van Bunq is voldoende (score 6), terwijl dat van ABN Amro en Van Lanschot Kempen als twijfelachtig wordt aangemerkt (score 5). Die banken (ING, NIBC en Rabobank) scoren onvoldoende op hun gendergelijkheidsbeleid, waarbij het beleid van NIBC zelfs als ruim onvoldoende wordt beoordeeld (score 3).

Voor Triodos Bank betekent de huidige score van 8 een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de vorige beoordeling (+4). Deze stijging is te danken aan nieuw intern beleid en nieuw krediet- en beleggingsbeleid, waarin de verwachtingen voor bedrijven op het gebied van gendergelijkheid beter zijn verankerd.

Wat betreft de eigen bedrijfsvoering zijn ABN Amro en ING de enige twee banken die zich expliciet committeren aan de *Women's Empowerment Principles* (WEPs) van de Verenigde Naties. Daarmee zeggen zij impliciet toe trainingen aan te bieden om gendergerelateerde vooroordelen en discriminatie op de werkvloer te voorkomen, en managementsystemen op te zetten die gelijke beloning voor vrouwen en mannen waarborgen. Er werd geen bewijs gevonden dat deze standaard, bedoeld om gendergelijkheid te bevorderen, ook wordt toegepast op de krediet- en beleggingsportefeuilles.

Dat andere banken zich niet aan de WEPs committeren betekent niet dat hun beleid zwakker is. Veel bankgroepen hebben expliciet beleid om gendergelijkheid binnen de eigen organisatie te waarborgen. Zo hebben alle bankgroepen inmiddels publiekelijk toegezegd gendergelijkheid te willen bevorderen en erkennen zij dat er sprake is van een gendergerelateerde loonkloof, al maakt Rabobank onvoldoende duidelijk hoe zij die kloof wil dichten. Ook stellen alle bankgroepen dat gendergerelateerde discriminatie van klanten moet worden voorkomen, en het merendeel (7) geeft aan dat er systemen zijn opgezet om dit te monitoren en te voorkomen.

Met betrekking tot de doorstroom van vrouwen naar topposities kunnen de bankgroepen hun beleid nog verbeteren. Hoewel de meeste bankgroepen stellen gerichte trainingen aan te bieden om de doorstroom van vrouwen naar topposities te bevorderen, heeft alleen Triodos een vertegenwoordiging van ten minste 40% vrouwen in het senior management, de Raad van Toezicht en de Raad van Bestuur.

Het genderbeleid ten aanzien van leningen en beleggingen kan nog sterk worden verbeterd. De helft van de bankgroepen (vier) heeft geen specifiek genderbeleid opgenomen in de verwachtingen voor bedrijven. ABN Amro, ING, NIBC, en Rabobank stellen alleen indirect gendergerelateerde eisen aan bedrijven, door te screenen op naleving van de OESO-richtlijnen en de *IFC Performance Standards*.

In deze standaarden ontbreken echter belangrijke aspecten om gendergelijkheid te waarborgen: zo worden geen quota gesteld voor het aandeel vrouwen in topposities, en wordt niet geëist dat bedrijven actief gendergerelateerde vooroordelen en discriminatie aanpakken door hierover trainingen te geven. Alleen Bunq en Triodos Bank verwachten expliciet dat bedrijven dergelijke trainingen aanbieden, al beperkt Triodos Bank dit tot grote bedrijven en wordt dit voor kleinere bedrijven “per casus” bekeken. ASN Bank geeft in haar beleid aan dat het goed is als bedrijven zulke trainingen bieden en een vrouwenquotum van 40 procent hanteren, maar maakt deze verwachtingen niet hard.

Triodos Bank is de enige bank die verwacht dat bedrijven gerichte trainingen aanbieden om de doorstroom van vrouwen naar topposities te verbeteren. ASN Bank stelt ook hier dat het wenselijk is dat bedrijven dit doen, maar maakt die verwachting niet hard.

ASN Bank, Bunq, en Triodos Bank stellen wel expliciet dat bedrijven criteria over gendergelijkheid moeten opnemen in het inkoopbeleid en in contracten met onderaannemers en toeleveranciers. De andere bankgroepen vragen bedrijven alleen indirect om criteria over gendergelijkheid op te nemen in het inkoopbeleid, door bedrijven te vragen de OESO-richtlijnen te implementeren. Deze standaarden stellen echter niet dat gendergelijkheidscriteria ook in contracten met onderaannemers en toeleveranciers moeten worden geborgd.

2.5 Klimaatverandering

2.5.1 Wat staat er op het spel?

Wereldwijde klimaatverandering zorgt voor ingrijpende veranderingen in ecosystemen, waardoor samenlevingen meer risico lopen op bijvoorbeeld overstromingen en orkanen, veel diersoorten met uitsterven worden bedreigd, en de voedsel- en waterzekerheid onder druk komt te staan.⁴⁰ Dit proces is een direct resultaat van menselijke activiteiten die de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer doen toenemen.

Veel broeikasgassen komen in de lucht door activiteiten die gefinancierd worden door de financiële sector. Banken hebben daarom als investeerder en vertrekker van krediet een belangrijke rol als het gaat om klimaatverandering. Door beleid te voeren om bijvoorbeeld CO₂-emissies tegen te gaan bij hun klanten, kunnen banken positief bijdragen aan het verminderen van de effecten van klimaatverandering. Indien banken doorgaan met het financieren van fossiele energieprojecten, dragen zij negatief bij.

Volgens het Intergouvernementele Panel over Klimaatverandering (IPCC), die periodiek de stand van wetenschap over klimaatverandering presenteert, is het zeer aannemelijk dat:⁴¹

- De menselijke invloed de atmosfeer, de oceaan en het land ondubbelzinnig heeft opgewarmd, als gevolg van de toegenomen concentraties broeikasgassen in de atmosfeer;
- De omvang van de recente veranderingen in het klimaatsysteem als geheel en de huidige staat van veel aspecten van het klimaatsysteem ongekend zijn over een periode van vele eeuwen tot vele duizenden jaren;
- De door de mens veroorzaakte klimaatverandering nu al gevolgen heeft voor vele weers- en klimaatextremen in alle regio's van de wereld;
- Wereldwijde gemiddelde temperatuurstijgingen van 1,5°C en 2°C ten opzichte van het pre-industriële gemiddelde in de 21e eeuw zullen worden overschreden, tenzij de uitstoot van kooldioxide (CO₂) en andere broeikasgassen de komende decennia sterk wordt verminderd; en
- Afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen de temperatuur in de 21e eeuw wereldwijd tussen 1,0°C en 5,7°C zal stijgen.

Klimaatverandering zal waarschijnlijk leiden tot een toename van extreme weersomstandigheden zoals aanhoudende warmere periodes, droge periodes, extreme regenval en hittegolven. Deze ontwikkelingen hebben en zullen grote consequenties hebben voor natuur, milieu en de menselijke leefomgeving.⁴²

Tijdens de 21^e Klimaatconferentie in Parijs (2015) is afgesproken om de wereldwijde temperatuurstijging te beperken tot maximaal 2, maar bij voorkeur 1,5 graden Celsius, in 2100 ten opzichte van het pre-industriële tijdperk.⁴³ De doelstelling om de mondiale klimaatopwarming te limiteren tot maximaal 1,5 graden is extra bekrachtigd in het *Glasgow Climate Pact* van 2021.⁴⁴ Ook is het tegengaan van klimaatverandering opgenomen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, onder SDG 13: Klimaatactie.⁴⁵

Het *Emissions Gap Report 2025* van het VN-milieuprogramma (UNEP) benadrukt dat beperking van de opwarming tot 1,5 graden nog steeds haalbaar is, maar dat dit scenario steeds zwaarder onder druk komt te staan door uitstel en vertraging van mitigatiemaatregelen. Elk jaar zonder actie maakt het traject naar netto-nul in 2050, en naar netto negatieve emissies daarna, complexer en kostbaarder.⁴⁶

Een snelle overgang van de mondiale energiesector wordt beschouwd als de sleutel tot het behalen van deze doelstellingen. Er is een energietransitie nodig om de risico's van klimaatverandering te verminderen. Controversiële vormen van grondstofwinning - zoals de winning van olie uit teerzanden, de winning van schaliegas en kolenmijnbouw - verhinderen de energietransitie. Tegelijk is het belangrijk dat alternatieve energiebronnen op een duurzame manier worden geproduceerd. Voor biogas en biobrandstoffen betekent dit dat er geen teeltgewassen (voor voedsel of veevoer) als grondstof gebruikt mogen worden, omdat het benodigde landgebruik extra uitstoot veroorzaakt. Deze energiebronnen zouden daarom uitsluitend moeten worden vervaardigd op basis van reststromen uit de landbouw, de voedselindustrie en uit afvalwaterslib.⁴⁷

Bedrijven krijgen niet alleen te maken met de gevolgen en risico's van klimaatverandering en de invoering van nieuwe wetgeving, maar ook met de kansen en innovaties die deze transitie biedt. Om klimaatrisico's te beperken zullen zij hun emissies actief moeten reduceren. Toch kiezen sommige bedrijven ervoor om juridische procedures te starten om klimaatmaatregelen te ontwijken, in plaats van stappen te zetten richting de noodzakelijke transitie. Er zijn steeds meer aanwijzingen dat buitenlandse investeerders misbruik maken van het ondoorzichtige internationale arbitrageproces dat *Investor-State Dispute Settlement* (ISDS) wordt genoemd. Bedrijven zetten ISDS-claims in om klimaat- en milieumaatregelen van staten aan te vechten en exorbitante schadevergoedingen te eisen. Strengere milieuwetten en -voorschriften, zoals de geleidelijke afschaffing van kolencentrales en het verbod op fracking, zijn voorbeelden van maatregelen die kwetsbaar zijn voor dergelijke claims.⁴⁸ Daarom is het van belang dat bedrijven openheid geven over hun mogelijke betrokkenheid bij ISDS-claims.

Voor financiële instellingen is het betrekken van klimaatverandering bij financiële besluitvorming verschoven van een element binnen niet-financiële of ESG-criteria naar een volwaardig financieel risico dat bedrijfsmodellen en de bredere financiële stabiliteit kan ondermijnen.

Rapportagerichtlijnen als de *Task Force on Climate-Related Financial Disclosures* (TCFD) en de IFRS S1 en IFRS S2 zetten uiteen hoe financiële instellingen hun klimaatgerelateerde risico's proactief kunnen beheren: zij moeten de koolstofvoetafdruk van hun portefeuilles meten en rapporteren, strategieën ontwikkelen die aansluiten bij een 1,5 °C-pad en plannen formuleren voor de overgang naar een koolstofarme economie. Dat omvat zowel het stimuleren van bedrijven om emissies te meten en te verminderen als het afbouwen van financiering voor activiteiten met hoge broeikasgasuitstoot.⁴⁹

Bankgroepen zullen fundamentele keuzes moeten maken om de risico's op klimaatverandering te verminderen en om de energietransitie te bevorderen, zowel in hun eigen organisatie als in de bedrijven en organisaties die zij financieren of waarin ze beleggen. Bankgroepen zullen hun invloed moeten aanwenden om te stimuleren dat er een transitie plaatsvindt van het gebruik van overwegend fossiele brandstoffen (zoals kolen, olie en gas) naar het gebruik van hernieuwbare energiebronnen (zoals wind- en zonne-energie). Dit geldt ook voor het gebruik van grondstoffen voor de vervaardiging van producten. Met hun financierings- en beleggingsbeslissingen kunnen bankgroepen een impuls geven aan de circulaire economie, een economisch systeem dat gebruik maakt van grondstoffen die worden teruggewonnen uit afgedankte producten in plaats van de exploitatie van nieuwe grondstoffen waardoor de exploitatie van niet-hernieuwbare grondstoffen kan worden tegengegaan.

2.5.2 Overzicht elementen en scores

Een gedetailleerd overzicht van de scores voor de inhoud van het beleggingsbeleid van de onderzochte bankgroepen voor dit thema is weergegeven in Tabel 10.

Tabel 10 Beleidscores Klimaatverandering

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidscore	6	9	7	5	7	4	9	3
	Verandering in beleidscore sinds de vorige beoordeling (2023)	+2	-1	-1	-	-3	-3	-	-2
1.	Voor de eigen (in)directe broeikasgasemissies stelt de financiële instelling meetbare reductiedoelstellingen op in overeenstemming met een beperking van de maximale mondiale temperatuurstijging van 1.5°C.	1.0	1.0	0.0	0.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2.	De financiële instelling publiceert hoe groot haar aandeel is in de broeikasgasemissies van een selectie van bedrijven en/of een specifieke sector waarin zij financiert of investeert.	1.0	1.0	0.5	0.9	0.5	0.8	1.0	1.0
3.	De financiële instelling publiceert hoe groot haar aandeel is in de broeikasgasemissies van alle bedrijven en projecten waarin zij investeert.	1.0	1.0	0.5	0.5	0.5	0.5	1.0	1.0

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	6	9	7	5	7	4	9	3
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	+2	-1	-1	-	-3	-3	-	-2
4.	Voor de financiering van grootschalige projecten eist de financiële instelling een milieueffectbeoordeling met gegevens over broeikasgasemissies en klimaatrisico's.	1.0	1.0	n.r.	1.0	0.0	1.0	1.0	n.r.
5.	Voor de broeikasgasemissies van de bedrijven waarin de financiële instelling belegt of die door haar worden gefinancierd, stelt zij meetbare, absolute reductiedoelstellingen vast, die bijdragen aan een beperking van de maximale mondiale temperatuurstijging tot 1.5°C.	0.8	1.0	0.0	0.5	0.5	0.5	1.0	0.8
6.	De financiële instelling stelt sectorspecifieke reductiedoelstellingen vast voor haar gefinancierde emissies, die zijn afgestemd op het beperken van de maximale wereldwijde temperatuurstijging tot 1,5 °C.	0.5	0.6	0.0	0.8	0.0	1.0	1.0	0.7
7.	De financiële instelling meet en publiceert klimaatgerelateerde effecten in overeenstemming met de aanbevelingen van de <i>Task Force on Climate-related Financial Disclosures</i> (TCFD).	1.0	1.0	0.5	0.6	0.0	1.0	1.0	1.0
8.	Bedrijven betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe steenkoolmijnen zijn uitgesloten van beleggingen.	1.0	1.0	1.0	0.9	1.0	1.0	1.0	0.0
9.	Bedrijven betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe kolengestookte elektriciteitscentrales zijn uitgesloten van beleggingen.	1.0	1.0	1.0	0.9	1.0	0.5	1.0	0.0
10.	Bedrijven die betrokken zijn bij de ontwikkeling van nieuwe metallurgische steenkoolmijnen en de uitbreiding van bestaande mijnen worden uitgesloten van investeringen en financiering.	1.0	1.0	1.0	0.9	1.0	0.0	1.0	0.0
11.	Bedrijven die voor meer dan 20 procent van hun activiteiten betrokken zijn bij steenkoolmijnbouw zijn uitgesloten van beleggingen.	0.8	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	0.8
12.	Bedrijven die voor meer dan 20 procent van hun activiteiten betrokken zijn bij kolengestookte elektriciteitscentrales zijn uitgesloten van beleggingen.	1.0	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	0.0
13.	De financiële instelling sluit bedrijven uit die meer dan 10Mt thermische steenkool per jaar produceren en/of meer dan 5GW aan steenkoolenergiecapaciteit hebben.	0.0	1.0	1.0	0.5	1.0	0.0	1.0	0.0
14.	De financiële instelling heeft een tijdsgebonden uitfaseringsstrategie voor steenkool in overeenstemming met een 1.5-graad klimaatscenario.	0.5	1.0	1.0	0.5	1.0	1.0	1.0	0.0

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	6	9	7	5	7	4	9	3
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	+2	-1	-1	-	-3	-3	-	-2
15.	Bedrijven die actief zijn in steenkoolmijnbouw en/of kolengestookte elektriciteitscentrales zijn volledig uitgesloten van beleggingen.	0.5	1.0	1.0	0.5	1.0	0.5	1.0	0.0
16.	Bedrijven betrokken bij de exploratie en ontwikkeling van nieuwe olie- en gaswinning zijn uitgesloten van beleggingen.	0.6	1.0	1.0	0.5	1.0	1.0	0.9	0.0
17.	De financiële instelling heeft een tijdsgebonden uitfaseringsstrategie voor olie en gas in overeenstemming met een 1.5-grad klimaatscenario.	1.0	1.0	1.0	0.8	1.0	0.5	0.9	0.0
18.	Bedrijven die actief zijn in oliewinning uit teerzanden zijn volledig uitgesloten van beleggingen.	1.0	1.0	1.0	0.9	1.0	0.0	1.0	0.0
19.	Bedrijven die 30 procent of meer van hun omzet behalen uit olie- en gaswinning zijn uitgesloten van beleggingen.	0.0	1.0	1.0	0.0	1.0	0.0	1.0	0.0
20.	Bedrijven die actief zijn in de opwekking van olie- en gasgestookte energie voor meer dan 30 procent van hun opgewekte elektriciteit zijn uitgesloten van beleggingen.	0.0	1.0	1.0	0.0	1.0	0.0	1.0	0.0
21.	Bedrijven die actief zijn in olie- en gaswinning en/of energieopwekking uit olie en gas zijn volledig uitgesloten van beleggingen.	0.0	1.0	1.0	0.0	1.0	0.0	0.9	0.0
22.	Bedrijven maken hun scope 1, 2 en 3 broeikasgasemissies openbaar.	0.0	1.0	0.0	0.8	0.0	0.5	1.0	0.7
23.	Bedrijven verminderen hun scope 1, 2 en 3 broeikasgasemissies in overeenstemming met een 1.5-grad scenario.	0.9	1.0	0.5	0.5	0.9	0.5	0.5	0.7
24.	Bedrijven rapporteren de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen die als meest schadelijk voor de menselijke gezondheid worden beschouwd.	0.0	1.0	0.5	0.0	0.5	0.0	0.0	0.0
25.	Bedrijven hebben traceringsystemen voor hun toeleveringsketen om te waarborgen dat geen ontbossing of bosdegradatie heeft plaatsgevonden.	0.5	0.5	1.0	0.8	0.5	0.0	1.0	0.0
26.	Het omzetten van veengrond en gebieden met hoge koolstofvoorraden in landbouwgrond, is onacceptabel.	0.5	1.0	0.5	0.8	0.9	0.0	1.0	0.0
27.	Bedrijven die zich bezighouden met 1) biobrandstoffen op basis van voedsel en veevoer OF 2) energieopwekking op basis van voedsel en veevoer worden uitgesloten van investeringen en financiering.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
28.	Bedrijven voeren geen lobby om klimaatmaatregelen af te zwakken of aanscherping van klimaatbeleid tegen te gaan.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.7

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	6	9	7	5	7	4	9	3
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	+2	-1	-1	-	-3	-3	-	-2
29.	Bedrijven maken alle ISDS-claims openbaar die zij tegen overheden hebben ingediend, met inbegrip van het doel van de ISDS-claim en een toelichting over hoe de ISDS-claim verband houdt met hun klimaatbeleid.	0.0	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
30.	Bedrijven integreren criteria met betrekking tot het tegengaan van klimaatverandering in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0.5	1.0	1.0	0.0	0.9	0.5	1.0	0.5
31.	Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot het tegengaan van klimaatverandering op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0.0	1.0	0.5	0.0	0.9	0.0	1.0	0.0

Noot: N.r. = niet relevant

2.5.3 Analyse beleid klimaatverandering

De bankgroepen behalen gemiddeld een voldoende (score 6) voor hun beleid rond klimaatverandering. ASN Bank en Triodos Bank blijven ver voorop met een zeer sterk klimaatbeleid (score 9). Bunq en NIBC scoren ruim voldoende (score 7), terwijl ABN Amro op een voldoende uitkomt (score 6). ING blijft steken op een twijfelachtige score (score 5) en Rabobank haalt met een 4 een onvoldoende. Helemaal onderaan staat Van Lanschot Kempen, waarvan het klimaatbeleid met een score van 3 als ruim onvoldoende wordt beoordeeld.

Voor de meeste bankgroepen (vijf van de acht) betekenen deze scores een achteruitgang ten opzichte van de vorige beoordeling. Dat betekent niet per se dat hun klimaatbeleid daadwerkelijk verslechterd is. In de methode voor het berekenen van de score voor klimaatverandering zijn enkele aanpassingen aangebracht, waardoor de lat voor wat als goed klimaatbeleid geldt, hoger is gelegd. Nieuwe inzichten en ook het aanhoudende uitstel van noodzakelijke maatregelen maken dat stevigere actie nodig is om klimaatverandering binnen beheersbare grenzen te houden. Daarmee worden dus ook de verwachtingen ten aanzien van bedrijven en financiële instellingen strenger naarmate de tijd verstrijkt en de werelduitstoot niet wordt terugdrongen.

De meeste banken (met uitzondering van Van Lanschot Kempen) sluiten financiering van nieuwe steenkoolmijnen uit. Voor de meeste bankgroepen geldt deze uitsluiting eveneens voor de ontginning van metallurgische steenkool, al maakt Rabobank in haar beleid specifiek een uitzondering voor die vorm van ontginning. Echter, het beleid van ABN AMRO, ING en Rabobank biedt ruimte om krediet te verstrekken aan en/of te beleggen in bedrijven waarvoor de ontwikkeling van nieuwe steenkoolmijnen niet de hoofdmoot van de activiteiten is.

Daarnaast hebben de meeste bankgroepen (zeven) beleid om hun leningen aan en beleggingen in bedrijven in de olie- en gasindustrie terug te dringen in overeenstemming met een opwarmingsscenario van maximaal 1,5 graden Celsius. Van Lanschot Kempen vormt opnieuw de uitzondering: voor deze bank is geen beleid gevonden om beleggingen in olie- en gassectoren uit te faseren.

Zes bankgroepen vragen bedrijven om systemen te hanteren die ontbossing in hun toeleveringsketen moeten voorkomen. Alleen ASN Bank en Triodos Bank gaan verder door ook eisen te stellen aan het tegengaan van bosdegradatie. Rabobank en Van Lanschot Kempen zijn de enige banken die geen punten krijgen voor hun inzet tegen ontbossing. Rabobank heeft wel beleid, maar sluit uitsluitend bedrijven uit waarvan bekend is dat zij na 1 januari 2018 aan ontbossing hebben bijgedragen; het beleid is daarmee onvoldoende gericht op preventie, omdat bedrijven niet worden verplicht systemen te hanteren die ontbossing in hun toeleveringsketen moeten voorkomen.

Uit de beoordeling blijkt ook dat het klimaatbeleid van de bankgroepen nog verschillende blinde vlekken kent:

- Slechts drie banken (ASN Bank, Bunq en Triodos Bank) hebben beleid tegen het gebruik van voedsel of veevoer voor de productie van biogas of biobrandstoffen;
- Alleen Bunq en Triodos Bank vragen van bedrijven om openheid te geven over hun mogelijke betrokkenheid bij zogenoemde *Investor-State Dispute Settlements*;
- De helft van de bankgroepen (ASN Bank, Bunq, Triodos Bank en Van Lanschot Kempen) verwacht dat bedrijven zich onthouden van lobbyactiviteiten die ambitieus klimaatbeleid ondermijnen, al geldt dit bij Van Lanschot Kempen uitsluitend voor het vermogensbeheer; en
- Hoewel de meeste banken (zeven) verwachten dat bedrijven klimaatcriteria opnemen in hun inkoopbeleid, vraagt slechts een deel (ASN Bank, Bunq, NIBC en Triodos Bank) van hen dat ondernemingen verder kijken dan hun directe leveranciers.

Het blijft dus belangrijk dat bankgroepen hun krediet- en beleggingsbeleid op deze punten de komende jaren aanscherpen.

De transparantie over klimaatbeleid, waaronder gefinancierde uitstoot en reductiedoelstellingen, is over het algemeen goed op orde. Bijna alle bankgroepen (zeven, met uitzondering van NIBC) rapporteren over hun klimaatstrategieën en risicobeheer in lijn met de aanbevelingen van de TCFD. Alle bankgroepen rapporteren bovendien over hun gefinancierde emissies, al dekt dit niet altijd de volledige portefeuille (zoals bij NIBC en Rabobank) of ontbreekt in sommige gevallen duidelijkheid over de gedekte scopes (zoals bij Bunq).

Ook hebben de meeste bankgroepen inmiddels sectorspecifieke emissiereductiedoelstellingen opgesteld die passen binnen een opwarmingsscenario van maximaal 1,5 graden Celsius. Toch ontbreken bij sommige banken nog specifieke reductiedoelstellingen voor bepaalde hoog risico-sectoren (zoals bij ABN Amro), of dekken de doelstellingen niet alle relevante investeringscategorieën (zoals bij ING).

2.6 Mensenrechten

2.6.1 Wat staat er op het spel?

Mensenrechten zijn rechten en vrijheden waarop eenieder aanspraak heeft. De rechten en vrijheden die algemeen worden beschouwd als mensenrechten, vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, omvatten burgerrechten en politieke rechten - zoals het recht op leven in vrijheid en vrijheid van meningsuiting - en economische, sociale en culturele rechten - zoals het recht te kunnen leven in waardigheid en het recht op voedsel, werk en onderwijs.⁵⁰ Specifieke groepen mensen zijn om verschillende redenen kwetsbaarder voor mensenrechtenschendingen of worden eerder slachtoffer van geweld. Zij hebben daarom speciale bescherming nodig om te zorgen dat hun mensenrechten hen niet ontnomen worden. Dit geldt voor onder meer vrouwen, meisjes en kinderen in het algemeen, mensen met een beperking, gastarbeiders en de inheemse bevolking van landen.

De rol van banken om mensenrechtenschendingen te voorkomen, ligt primair in hun rol als investeerder in bedrijfsactiviteiten. Ondernemingen die over landsgrenzen heen opereren, hebben veel macht. Hun impact op mensenrechten kan positief zijn, maar ook negatief, vooral in situaties waarin (multinationale) bedrijven gebruik maken van zwakke en slecht ontwikkelde nationale wet- en regelgeving.

Een aantal sectoren heeft een verhoogd risico op mensenrechtenschendingen, zoals de olie-, gas- en mijnbouwindustrie. Traditionele manieren van levensonderhoud worden veelal onmogelijk gemaakt door vervuiling, mensen worden van hun land verjaagd en arbeidsrechten worden geschonden. Als getroffen gemeenschappen proberen hun recht te halen, lopen ze vaak tegen juridische en praktische obstakels aan, zoals ineffectieve rechtssystemen, corruptie en het ontbreken van toegang tot informatie.⁵¹

Een belangrijk instrument om te voorkomen dat gemeenschappen negatieve gevolgen ondervinden van economische activiteiten is het verkrijgen van hun vrijwillige, vooraf geïnformeerde instemming, bekend als FPIC^{iv}. Dit is een proces waarin lokale gemeenschappen de gelegenheid krijgen om al dan niet hun toestemming te geven voor projecten en maatregelen die van invloed zijn op hun land, grondgebied en hulpbronnen. Hierin staat zelfbeschikking centraal. Een juiste uitvoering van FPIC vereist dat elke raadpleging plaats vindt zonder dwang, met tijdige, volledige en begrijpelijke informatie voordat een activiteit wordt ondernomen.⁵² Daarbij is het bovendien van belang dat niet alleen inheemse gemeenschappen het recht op FPIC hebben, maar ook andere landgebruikers, waaronder mensen die gebruik maken van het land op basis van gewoonterecht.

Daarnaast lopen de verdedigers van mensenrechten grote risico's. In 2024 werden 324 moorden op mensenrechtenverdedigers geregistreerd.⁵³ Volgens *Global Witness* zijn er tussen 2012 en 2024 in totaal 2.253 land- en milieurechtenverdedigers omgebracht.⁵⁴ Deze misdrijven zijn vaak gerelateerd aan mondiale industrieën: grootschalige landbouwbedrijven vormen één van de meest dodelijke industrieën, gevolgd door mijnbouw, houtkap, stroperij en stuwdammen. Land-gerelateerde mensenrechtenkwesties, waaronder gedwongen uitzettingen, worden dan ook door de Verenigde Naties erkent als een van de meest urgente mensenrechtenschendingen.⁵⁵

Staten hebben de plicht om mensenrechten te beschermen en bedrijven, inclusief de financiële sector, hebben de verantwoordelijkheid om mensenrechten te respecteren. De verantwoordelijkheden van bedrijven om mensenrechten te respecteren zijn vastgelegd en uitgewerkt in de UNGP's.⁵⁶ Deze richtlijnen zijn van groot belang voor het waarborgen van de mensenrechten door bedrijven. Financiële instellingen dienen de UNGP's toe te passen in zowel in hun eigen bedrijfsvoering als in hun beleggingsbeslissingen.

Mensenrechten staan ook centraal in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's). Ze vormen de basis van meerdere doelen, zoals SDG 1: Geen armoede, SDG 2: Geen honger, SDG 3: Goede gezondheid en welzijn, SDG 4: Kwaliteit van onderwijs, SDG 5: Gelijkheid van mannen en vrouwen, SDG 6: Schoon water en sanitaire voorzieningen, SDG 10: Vermindering van ongelijkheden, en SDG 16: Vrede, rechtvaardigheid en sterke instituties.⁵⁷

2.6.2 Overzicht elementen en scores

Een gedetailleerd overzicht van de scores voor de inhoud van het beleggingsbeleid van de onderzochte bankgroepen voor dit thema is weergegeven in Tabel 11.

^{iv} FPIC is een afkorting uit het Engels: Free Prior and Informed Consent.

Tabel 11 Beleidsscores Mensenrechten

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	6	9	9	6	8	7	10	6
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-2	-1	-	-1	-1	-1	-	-2
1.	De financiële instelling respecteert alle mensenrechten zoals beschreven in de <i>United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights</i> (UNGP's).	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2.	De financiële instelling voert een zerotolerancebeleid ten aanzien van alle vormen van discriminatie in arbeid en beroep.	0.5	0.5	1.0	1.0	0.5	1.0	1.0	1.0
3.	De financiële instelling erkent dat zij door haar kredietverstrekings- en/of investeringsactiviteiten rechtstreeks in verband kan worden gebracht met negatieve gevolgen voor de mensenrechten en belooft haar invloed aan te wenden om in dergelijke situaties herstelmaatregelen mogelijk te maken.	0.9	1.0	1.0	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0
4.	De financiële instelling committeert zich aan het betrekken en respecteren van de vrijheid van meningsuiting van mensenrechtenverdedigers.	0.5	1.0	1.0	0.5	1.0	0.5	1.0	0.5
5.	Bedrijven respecteren alle mensenrechten zoals beschreven in de <i>United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights</i> (UNGP's).	0.9	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
6.	Bedrijven richten processen in om te komen tot herstel en genoegdoening voor slachtoffers van mensenrechtenschendingen die ze hebben veroorzaakt, of waarbij ze betrokken zijn.	0.9	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
7.	Bedrijven ontwikkelen of nemen deel aan effectieve klachtenmechanismen op bedrijfsniveau voor individuen en gemeenschappen die mogelijk slachtoffer zijn van mensenrechtenschendingen.	0.9	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
8.	Bedrijven respecteren de mensenrechten van inheemse volken in het kader van hun bedrijfsactiviteiten.	0.9	1.0	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
9.	Bedrijven voorkomen conflicten met betrekking tot landrechten en verwerven natuurlijke hulpbronnen alleen door een betekenisvolle consultatie te voeren met lokale gemeenschappen en met vrijwillige, voorafgaande en geïnformeerde instemming (FPIC) waar het inheemse volken betreft.	1.0	1.0	1.0	0.6	0.9	0.6	1.0	0.0

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	6	9	9	6	8	7	10	6
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-2	-1	-	-1	-1	-1	-	-2
10.	Bedrijven voorkomen conflicten met betrekking tot landrechten en verwerven natuurlijke hulpbronnen alleen met vrijwillige, voorafgaande en geïnformeerde instemming (FPIC) van de betrokken landgebruikers.	0.0	1.0	1.0	0.5	0.9	1.0	1.0	0.0
11.	Bedrijven die actief zijn in contexten waar de maatschappelijke ruimte beperkt is, committeren zich aan de bescherming van de rechten van mensenrechten- en milieuactivisten.	0.8	1.0	1.0	0.8	1.0	0.5	1.0	1.0
12.	Bedrijven voeren verscherpte due diligence op het gebied van mensenrechten uit op alle activiteiten en zakelijke relaties in conflictgebieden en gebieden met een hoog risico, om de verhoogde risico's in deze gebieden te identificeren, te voorkomen, te beperken en verantwoording af te leggen over hoe zij hiermee omgaan.	0.8	0.0	0.0	0.8	0.0	0.0	1.0	0.0
13.	Bedrijven hebben speciale aandacht voor het respecteren van de rechten van mensen met een beperking.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0
14.	Bedrijven staan geen nederzettingen en geen economische activiteiten toe in bezette gebieden, in overeenstemming met het Internationale Humanitaire Recht.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.0	0.0	1.0	1.0
15.	Bedrijven integreren criteria ten aanzien van mensenrechten in hun inkoopbeleid en bedrijfsvoering.	0.9	1.0	1.0	0.8	0.9	0.5	1.0	0.5
16.	Bedrijven nemen clausules over de naleving van criteria met betrekking tot mensenrechten op in hun contracten met onderaannemers en toeleveranciers.	0.0	1.0	1.0	0.0	0.9	0.5	1.0	0.0

2.6.3 Analyse beleid mensenrechten

De bankgroepen scoren gemiddeld een 8 (goed) voor hun mensenrechtenbeleid. Triodos Bank is koploper met een score van 10 (uitstekend), gevolgd door ASN Bank en Bunq met scores van 9 (zeer goed). NIBC scoort een 8 (goed) en Rabobank een ruim voldoende (score 7). ABN Amro, ING en Van Lanschot scoren alle drie een 6 (voldoende). Op dit thema behaalt geen enkele bankgroep een onvoldoende.

Alle bankgroepen stellen zich te houden aan de UNGP's en de OESO-richtlijnen, zowel voor de eigen bedrijfsvoering als voor de screening van bedrijven. Voor ABN Amro en ING is echter niet duidelijk of deze screening voor alle investeringscategorieën plaatsvindt. Door deze richtlijnen te onderschrijven erkennen banken dat zij via hun krediet- en beleggingsactiviteiten mogelijk gelinkt kunnen worden aan mensenrechtenschendingen door bedrijven, en ook zelf aan de schendingen kunnen bijdragen. Wanneer dit voorkomt, zullen de bankgroepen (in lijn met de UNGP's en OESO-richtlijnen) actie moeten ondernemen om remedie voor de getroffen personen te faciliteren.

Alle bankgroepen hebben antidiscriminatiebeleid, maar specifieke aandacht voor LGBTQIA+ personen ontbreekt hierin vaak nog. De helft van de banken (ASN Bank, Bunq, NIBC en Triodos Bank) besteedt daarnaast expliciet aandacht aan de bescherming van mensenrechtenverdedigers. Voor de overige bankgroepen geldt deze verwachting impliciet via het onderschrijven van de OESO-richtlijnen.

Verder hebben vrijwel alle banken (met uitzondering van Van Lanschot Kempen) beleid waarin bedrijven worden geacht de vrijwillige, voorafgaande en geïnformeerde instemming (FPIC) van inheemse bevolkingsgroepen te verkrijgen voordat natuurlijke hulpbronnen worden gewonnen. De meeste banken (zes) verwachten dat bedrijven dit ook doen voor lokale gemeenschappen die bijvoorbeeld gebruikmaken van land op basis van gewoonterecht. Alleen bij ABN Amro geldt deze FPIC-verwachting niet voor deze laatste groep. Bij ING wordt het ontbreken van FPIC voor deze groep wel als een "red flag" genoemd, maar uit het beleid blijkt niet duidelijk of dit ook als harde verwachting geldt.

Drie banken (ABN Amro, ING en Triodos Bank) vragen bedrijven expliciet om verscherpte due diligence op het gebied van mensenrechten uit te voeren voor alle activiteiten en zakelijke relaties in conflictgebieden en hoogrisicogebieden. Eveneens drie banken (ASN Bank, Bunq en Triodos Bank) vragen bedrijven speciale aandacht te hebben voor de rechten van mensen met een beperking. De helft van de bankgroepen (ASN Bank, Bunq, Triodos Bank en Van Lanschot Kempen) verwacht dat bedrijven economische activiteiten in bezette gebieden uitvoeren in overeenstemming met het internationaal humanitair recht, waaronder de Conventies van Genève.

Vier banken (ASN Bank, Bunq, ING en Triodos Bank) verwachten bovendien dat bedrijven clausules over de naleving van mensenrechtencriteria opnemen in contracten met onderaannemers en toeleveranciers, al geldt deze verwachting bij ING niet voor hun eigen beleggingen. Rabobank moedigt bedrijven wel aan om dergelijke clausules op te nemen, maar stelt dit niet als expliciete eis.

2.7 Wapens

2.7.1 Wat staat er op het spel?

Wapens kunnen doden en vernietigen, waardoor ze een potentieel gevaar vormen voor het meest fundamentele mensenrecht: het recht op leven. Voor banken is de productie van wapens en wapenhandel dan ook een hoog risicocategorie als het gaat om mensenrechtenschendingen. Gewapende conflicten bedreigen het leven van miljoenen mensen. Onder de plicht van staten om hun burgers te beschermen, valt ook het reguleren van de productie en handel in wapens.

Daarnaast hebben bedrijven, inclusief de financiële sector, de verantwoordelijkheid om mensenrechten te respecteren. De verantwoordelijkheden van bedrijven om mensenrechten te respecteren zijn vastgelegd en uitgewerkt in de UNGP's.⁵⁸ Hoewel wapenproductie en -handel grote risico's met zich meebrengen, is er in de praktijk een gebrek aan toezicht op de wapenhandel. Wapens worden ondanks bestaande wet- en regelgeving verkocht aan regimes die de mensenrechten schenden en aan allerlei strijdende groepen.⁵⁹

Om controversiële wapenhandel in conventionele wapens tegen te gaan heeft de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 2013 de *Arms Trade Treaty* (ATT) aangenomen. Het gaat daarbij om wapens als raketten, handvuurwapens en (gepantserde) gevechtsvoertuigen. Ondertekening van de ATT betekent dat landen de verplichting aangaan om geen wapens te leveren aan landen of strijdende partijen die betrokken zijn bij genocide, misdaden tegen de menselijkheid, oorlogsmisdaden en ernstige mensenrechtenschendingen.⁶⁰ Nederland heeft het ATT ondertekent en geratificeerd in 2014.⁶¹

In 2024 bedroegen de militaire uitgaven wereldwijd naar schatting USD 2,7 biljoen. Hiermee zijn de mondiale wapenuitgaven een decennium lang elk jaar gestegen, met een totale groei van 37 procent sinds 2015.⁶² De wapenindustrie moet grondig en structureel worden hervormd om ervoor te zorgen dat ten minste:

- Geen wapens worden geproduceerd die geen onderscheid kunnen maken tussen militairen en de burgerbevolking;
- Wapens niet geleverd worden aan repressieve regimes, fragiele staten en strijdende groepen;
- Corruptie wordt geëlimineerd en transparantie wordt bevorderd; en
- De productie en levering van wapens geen belemmering vormen voor een duurzame ontwikkeling in ontwikkelingslanden.

Zolang deze veranderingen niet doorgevoerd worden in de wapenindustrie, is het van groot belang dat bankgroepen beleid ontwikkelen om te voorkomen dat ze krediet verstrekken aan of beleggen in producenten van controversiële wapens, zoals antipersoonsmijnen, clustermunitie, kernwapens, biologische en chemische wapens. Ook dienen banken te voorkomen dat ze investeren in bedrijven die wapens leveren aan controversiële regimes. Dit beleid zou ook toegepast moeten worden op dodelijke autonome wapensystemen (LAWS) en op producten en technologieën die zowel voor civiele als militaire doeleinden gebruikt kunnen worden (zogenaamde *dual use* technologie).

2.7.2 Overzicht elementen en scores

Een gedetailleerd overzicht van de scores voor de inhoud van het beleggingsbeleid van de onderzochte bankgroepen voor dit thema is weergegeven in Tabel 12.

Tabel 12 Beleidsscores Wapens

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	6	10	7	6	10	5	10	6
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-	-	-2	+1	+1	-2	-	-2
1.	Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) landmijnen is onacceptabel.	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2.	Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) clustermunitie is onacceptabel.	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
3.	De productie, ontwikkeling, onderhoud, het testen, opslaan en verhandelen van brandwapens, inclusief belangrijke onderdelen daarvan, zijn onacceptabel.	0.5	1.0	1.0	0.5	1.0	0.5	1.0	0.7

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	6	10	7	6	10	5	10	6
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-	-	-2	+1	+1	-2	-	-2
4.	Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) nucleaire wapens is onacceptabel.	0.5	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.8
5.	Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) chemische wapens is onacceptabel.	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
6.	Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) biologische wapens is onacceptabel.	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
7.	Productie van, onderhoud van en handel in (belangrijke onderdelen van) dodelijke autonome wapensystemen (LAWS), waaronder voornaamste onderdelen daarvan, is onacceptabel.	1.0	1.0	1.0	0.0	1.0	0.0	1.0	0.0
8.	Goederen die essentieel zijn voor militaire doeleinden, maar ook kunnen worden gebruikt voor civiele eindproducten ('dual-use' technologie), worden beschouwd als militaire goederen indien ze een niet-civiel doeleinde hebben.	0.0	1.0	1.0	0.7	1.0	0.0	1.0	0.0
9.	Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen waartegen een wapenembargo van de VN dan wel een multilateraal embargo geldt is onacceptabel.	0.0	1.0	0.0	0.8	1.0	0.5	1.0	0.7
10.	Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen is onacceptabel indien er een substantieel risico bestaat dat de wapens zullen worden gebruikt voor ernstige schending van mensenrechten en het internationaal humanitair recht.	1.0	1.0	1.0	0.5	1.0	0.0	1.0	0.7
11.	Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen die mensenrechten schenden is onacceptabel.	1.0	1.0	1.0	0.5	1.0	1.0	1.0	0.7
12.	Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan partijen die bij een conflict betrokken zijn, is onacceptabel, tenzij aan partijen die handelen in overeenstemming met een resolutie van de VN-Veiligheidsraad.	1.0	1.0	0.0	0.5	1.0	1.0	1.0	0.0

Beoordelingselement		ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen
	Beleidsscore	6	10	7	6	10	5	10	6
	Verandering in beleidsscore sinds de vorige beoordeling (2023)	-	-	-2	+1	+1	-2	-	-2
13.	Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen die gevoelig zijn voor corruptie is onacceptabel, tenzij de partijen handelen in overstemming met een resolutie van de Veiligheidsraad.	0.0	1.0	0.0	0.5	1.0	0.0	1.0	0.7
14.	Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen met een falende of fragiele staat is onacceptabel.	0.0	1.0	0.0	0.0	1.0	0.0	1.0	0.7
15.	Leverantie van wapens en wapensystemen, militaire transportmiddelen en andere militaire goederen aan landen die een buitenproportioneel deel van hun begroting aan wapenaankopen besteden is onacceptabel.	0.0	1.0	0.0	0.0	1.0	0.0	1.0	0.0

2.7.3 Analyse beleid wapens

Het krediet- en beleggingsbeleid van de bankgroepen voor de wapensector wordt gemiddeld als goed beoordeeld (score 8). ASN Bank, NIBC en Triodos Bank scoren zelfs uitstekend (score 10), omdat zij volledig afzien van investeringen in de wapenindustrie. Bunq haalt met een 7 een ruim voldoende, terwijl ABN Amro, ING en Van Lanschot Kempens met een 6 op een voldoende uitkomen. Het wapenbeleid van Rabobank blijft met een score van 5 steken op een twijfelachtige beoordeling.

Alle bankgroepen sluiten leningen aan en beleggingen in bedrijven die betrokken zijn bij controversiële wapens uit, waaronder landmijnen, clustermunitie en nucleaire, chemische en biologische wapens. Zij hanteren ook beleid tegen brandwapens, al geldt dit bij ABN Amro, ING en Rabobank uitsluitend voor witte fosfor. Bij Van Lanschot Kempens is de uitsluiting bovendien beperkt tot het vermogensbeheer. Vijf banken – ABN Amro, ASN Bank, Bunq, NIBC en Triodos Bank – sluiten daarnaast bedrijven uit die betrokken zijn bij de productie, het onderhoud of de handel in dodelijke autonome wapensystemen. Een deel van de bankgroepen kan het beleid rond controversiële wapens dus nog verder aanscherpen.

Ook het beleid over wapenleveringen aan controversiële regimes biedt ruimte voor verbetering. Alle bankgroepen stellen dat leveringen aan landen die structureel mensenrechten schenden onacceptabel zijn, maar vaak ontbreekt concreet beleid om te voorkomen dat wapenleveringen leiden tot of bijdragen aan ernstige mensenrechtenschendingen. Bankgroepen kunnen hun beleid versterken door expliciet te benoemen dat wapenleveringen onaanvaardbaar zijn wanneer ontvangende landen een buitensporig deel van hun budget aan wapens besteden, wanneer sprake is van fragiele staatsstructuren of wanneer corruptie wijdverbreid is. Daarbij is het essentieel dat het beleid zich niet beperkt tot beleggingen in staatsobligaties, maar ook betrekking heeft op kredietverlening aan en/of beleggingen in wapenproducenten en andere bedrijven die betrokken zijn bij de productie, ontwikkeling en handel in wapens.

Verder is het belangrijk dat producten van tweeërlei gebruik (*dual use*) onder dit beleid vallen wanneer zij worden ingezet voor niet-civiele doeleinden. Op dit punt ontbreekt beleid bij drie banken: ABN Amro, Rabobank en Van Lanschot Kempen, terwijl het *dual use*-beleid van ING geen betrekking heeft op beleggingen voor eigen rekening.

3

Beoordeling beleid per bank

3.1 ABN Amro

3.1.1 Profiel

ABN Amro biedt zakelijke kredieten, projectfinanciering en vermogensbeheer aan klanten. Daarnaast belegt ABN Amro een deel van het eigen vermogen in bedrijven. Daarom is ABN Amro in deze beleidsactualisering beoordeeld op alle relevante investeringscategorieën: zakelijke kredieten, projectfinanciering, beleggingen voor eigen rekening en vermogensbeheer.

3.1.2 Overzicht rapportcijfers

In Tabel 13 staan de afgeronde rapportcijfers voor ABN Amro, per duurzaamheidsthema en risicosector, evenals de gemiddelde score. Daarnaast wordt de verandering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling weergegeven.

Tabel 13 Overzicht rapportcijfers ABN Amro

Duurzaamheidsthema's of risicosector	Beleidsscores 2023	Beleidsscores 2026	Veranderingen in beleidsscores
<i>Duurzaamheidsthema's</i>			
Belastingen	3	4	+1
Biodiversiteit	6	5	-1
Dierenwelzijn	5	5	-
Gendergelijkheid	4	4	-
Klimaatverandering	4	6	+2
Mensenrechten	8	6	-2
<i>Risicosector</i>			
Wapens	6	6	-
Gemiddeld	5	5	-

Noot: De score van ABN Amro voor het thema voor *Gendergelijkheid* (4,5) is naar beneden afgerond omdat de niet-afgeronde score eigenlijk lager is, namelijk 4,45. Daarom wordt de score voor het thema *Gendergelijkheid* weergegeven als 4.

Het beleid van ABN Amro wordt gemiddeld beoordeeld als twijfelachtig (score 5). Op twee thema's wordt het beleid beter beoordeeld dan tijdens de vorige beoordeling: *Belastingen* en *Klimaatverandering*. Voor de thema's *Biodiversiteit* en *Mensenrechten* valt de beoordeling lager uit. Bij *Biodiversiteit* komt dit vooral door een aangepaste methodologie met nieuwe criteria (zoals rond de plasticindustrie), waarop ABN Amro geen punten behaalt. Bij het thema *Mensenrechten* is onduidelijk of ABN Amro relevante mensenrechtenstandaarden toepast bij de screening van bedrijven voor beleggingen voor eigen rekening. Daardoor haalt ABN Amro bij veel beoordelingscriteria binnen het thema *Mensenrechten* niet de volledige punten.

De scores voor *Dierenwelzijn*, *Gendergelijkheid* en *Wapens* zijn gelijk gebleven aan de vorige beoordeling.

3.2 ASN Bank

3.2.1 Profiel

ASN Bank biedt zakelijke kredieten, projectfinanciering en vermogensbeheer aan klanten. Daarnaast belegt ASN Bank een deel van het eigen vermogen in bedrijven. Daarom is ASN Bank in deze beleidsactualisering beoordeeld op alle relevante investeringscategorieën: zakelijke kredieten, projectfinanciering, beleggingen voor eigen rekening en vermogensbeheer.

3.2.2 Overzicht rapportcijfers

In Tabel 14 staan de afgeronde rapportcijfers voor ASN Bank, per duurzaamheidsthema en risicosector, evenals de gemiddelde score. Daarnaast wordt de verandering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling weergegeven.

Tabel 14 Overzicht rapportcijfers ASN Bank

Duurzaamheidsthema's of risicosector	Beleidsscores 2023	Beleidsscores 2026	Veranderingen in beleidsscores
<i>Duurzaamheidsthema's</i>			
Belastingen	9	7	-2
Biodiversiteit	10	10	-
Dierenwelzijn	9	8	-1
Gendergelijkheid	8	7	-1
Klimaatverandering	10	9	-1
Mensenrechten	10	9	-1
<i>Risicosector</i>			
Wapens	10	10	-
Gemiddeld	9	9	-

Het beleid van ASN Bank wordt gemiddeld beoordeeld als zeer goed (score 9). Wel wordt het beleid op vijf thema's lager beoordeeld dan tijdens de vorige beoordeling: belastingen, dierenwelzijn, gendergelijkheid en klimaatverandering. Deze lagere scores hangen samen met een aangescherpte beoordelingsmethodiek, waarbij kritischer is gekeken naar de uitleg over de wijze waarop verwachtingen worden vertaald naar financierings- en beleggingskeuzes. In het beleid wordt bijvoorbeeld gesteld dat het goed is als bedrijven bepaald beleid hanteren, maar het is vervolgens onduidelijk of dat van invloed is op de keuze om een bedrijf te financieren. In zulke gevallen zijn in de beoordeling slechts halve punten toegekend, wat leidt tot een lagere score op veel thema's.

Voor het beleid ter bescherming van biodiversiteit scoort ASN Bank nog altijd uitstekend. Ook belegt of leent de bank niet aan bedrijven in de wapenindustrie. Omdat het beleid van ASN Bank daarmee ook alle risico's vermijdt, scoort de bank op dit thema een 10 (uitstekend).

3.3 Bunq

3.3.1 Profiel

Bunq verstrekt geen projectfinanciering en biedt geen vermogensbeheer aan klanten. In Nederland biedt Bunq ook geen zakelijke kredieten. De bank verstrekt enkel zakelijke kredieten aan Ierse kleine en middenbedrijven (MKB) via dochteronderneming CapitalFlows. Gezien de lokale focus op het MKB in Ierland, is ervoor gekozen om beleid ten aanzien van dochteronderneming CapitalFlows niet mee te nemen in de beoordeling. Bunq is daarom in deze beleidsactualisering alleen beoordeeld voor haar beleid ten aanzien van haar beleggingen voor eigen rekening, oftewel: beleggingen op haar balans.

3.3.2 Overzicht rapportcijfers

In Tabel 15 staan de afgeronde rapportcijfers voor Bunq, per duurzaamheidsthema en risicosector, evenals de gemiddelde score. Daarnaast wordt de verandering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling weergegeven.

Tabel 15 Overzicht rapportcijfers Bunq

Duurzaamheidsthema's of risicosector	Beleidsscores 2023	Beleidsscores 2026	Veranderingen in beleidsscores
<i>Duurzaamheidsthema's</i>			
Belastingen	3	4	+1
Biodiversiteit	7	9	+2
Dierenwelzijn	5	10	+5
Gendergelijkheid	6	6	-
Klimaatverandering	8	8	-
Mensenrechten	9	9	-
<i>Risicosector</i>			
Wapens	9	7	-2
Gemiddeld	7	8	+1

Het beleid van Bunq wordt gemiddeld als goed beoordeeld (score 8). Bunq scoort het best op het thema dierenwelzijn, dankzij nieuw beleggingsbeleid waarin het welzijn van dieren beter is geborgd. Dat nieuwe beleid heeft geleid tot een flinke verbetering ten opzichte van de vorige beoordeling: Bunq gaat er maar liefst 5 punten op vooruit. Ook op twee andere thema's wordt het beleid dit keer beter beoordeeld dan voorheen: belastingen en biodiversiteit.

Voor twee onderwerpen wordt het beleid minder goed beoordeeld. Voor klimaatverandering komt dit vooral door nieuwe beoordelingscriteria die aan de methodologie zijn toegevoegd, terwijl voor de sector wapens kritischer is gekeken naar het beleid om wapenleveringen aan controversiële regimes te voorkomen. In beide gevallen is de lagere score dus niet toe te schrijven aan de inhoud van Bunq's beleid, maar aan een verscherping van de methodologie naar aanleiding van geopolitieke ontwikkelingen.

3.4 ING

3.4.1 Profiel

ING biedt zakelijke kredieten, projectfinanciering en vermogensbeheer aan klanten. Daarnaast belegt ING een deel van het eigen vermogen in bedrijven. Daarom is ING in deze beleidsactualisering beoordeeld op alle relevante investeringscategorieën: zakelijke kredieten, projectfinanciering, beleggingen voor eigen rekening en vermogensbeheer.

3.4.2 Overzicht rapportcijfers

In Tabel 16 staan de afgeronde rapportcijfers voor ING, per duurzaamheidsthema en risicosector, evenals de gemiddelde score. Daarnaast wordt de verandering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling weergegeven.

Tabel 16 Overzicht rapportcijfers ING

Duurzaamheidsthema's of risicosector	Beleidsscores 2023	Beleidsscores 2026	Veranderingen in beleidsscores
<i>Duurzaamheidsthema's</i>			
Belastingen	4	4	-
Biodiversiteit	6	5	-1
Dierenwelzijn	5	5	-
Gendergelijkheid	4	4	-
Klimaatverandering	5	5	-
Mensenrechten	7	6	-1
<i>Risicosector</i>			
Wapens	5	6	+1
Gemiddeld	5	5	-

Noot: De score van ING voor het thema voor *Biodiversiteit* (5,5) is naar beneden afgerond omdat de niet-afgeronde score eigenlijk lager is, namelijk 5,47. Daarom wordt de score voor het thema *Biodiversiteit* weergegeven als 5.

Het beleid van ING wordt gemiddeld beoordeeld met een score van 5 (twijfelachtig). Ten opzichte van de vorige beoordeling zijn de scores voor de meeste thema's gelijk gebleven. Wel zijn de scores de thema's *Mensenrechten* en *Biodiversiteit* achteruitgegaan. Bij het thema *Biodiversiteit* wordt de daling vooral veroorzaakt doordat ING nauwelijks beleid heeft om vervuiling door de plasticindustrie tegen te gaan. Bij het thema *Mensenrechten* komt dit vooral doordat ING niet duidelijk aangeeft dat relevante standaarden (zoals de OESO-richtlijnen en de UNGP's) op alle investeringscategorieën worden toegepast. Hierdoor behaalt ING voor een aantal beoordelingselementen niet de volledige punten.

ING behaalt wel een betere score voor het beleid ten aanzien van de wapenindustrie, dat nu als voldoende (score 6) wordt beoordeeld. Deze verbetering is te danken aan nieuw beleid voor ING's vermogensbeheer.

3.5 NIBC

3.5.1 Profiel

NIBC biedt zakelijke kredieten, projectfinanciering en vermogensbeheer aan klanten. Daarnaast belegt NIBC een deel van het eigen vermogen in bedrijven. Daarom is NIBC in deze beleidsactualisering beoordeeld op alle relevante investeringscategorieën: zakelijke kredieten, projectfinanciering, beleggingen voor eigen rekening en vermogensbeheer.

In november 2025 werd aangekondigd dat NIBC overgenomen zal worden door ABN Amro. Omdat de overname ten tijde van de beleidsbeoordeling nog moest worden voorgelegd aan de toezichthouder, is NIBC nog apart meegenomen in deze beleidsactualisering.⁶³

3.5.2 Overzicht rapportcijfers

In Tabel 17 staan de afgeronde rapportcijfers voor NIBC, per duurzaamheidsthema en risicosector, evenals de gemiddelde score. Daarnaast wordt de verandering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling weergegeven.

Tabel 17 Overzicht rapportcijfers NIBC

Duurzaamheidsthema's of risicosector	Beleidsscores 2023	Beleidsscores 2026	Veranderingen in beleidsscores
<i>Duurzaamheidsthema's</i>			
Belastingen	5	4	-1
Biodiversiteit	10	5	-5
Dierenwelzijn	4	4	-
Gendergelijkheid	5	3	-2
Klimaatverandering	10	7	-3
Mensenrechten	9	8	-1
<i>Risicosector</i>			
Wapens	9	10	+1
Gemiddeld	7	6	-1

Het duurzaamheidsbeleid van NIBC wordt gemiddeld als voldoende beoordeeld (score 6), maar de meeste thema's scoren lager dan bij de vorige beoordeling. Vooral op *Biodiversiteit* is de score sterk gedaald (score -5), onder andere doordat nieuwe beoordelingscriteria zijn toegevoegd waarop NIBC geen punten behaalde. Daarnaast speelt de reikwijdte van het beleid een rol: niet het volledige duurzaamheidsbeleid is van toepassing op vermogensbeheer. Omdat de vermogensbeheersactiviteiten van NIBC tijdens de vorige beoordeling buiten beschouwing bleven, werkt dit door in de scoreveranderingen.

Positief is dat NIBC beter scoort op het beleid rond de wapenindustrie. Deze sector wordt nu volledig uitgesloten en geldt daarom niet langer als risicosector voor de bank.

3.6 Rabobank

3.6.1 Profiel

Rabobank biedt zakelijke kredieten, projectfinanciering en vermogensbeheer aan klanten. Daarnaast belegt Rabobank een deel van het eigen vermogen in bedrijven. Daarom is Rabobank in deze beleidsactualisering beoordeeld op alle relevante investeringscategorieën: zakelijke kredieten, projectfinanciering, beleggingen voor eigen rekening en vermogensbeheer.

3.6.2 Overzicht rapportcijfers

In Tabel 18 staan de afgeronde rapportcijfers voor Rabobank, per duurzaamheidsthema en risicosector, evenals de gemiddelde score. Daarnaast wordt de verandering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling weergegeven.

Tabel 18 Overzicht rapportcijfers Rabobank

Duurzaamheidsthema's of risicosector	Beleidsscores 2023	Beleidsscores 2026	Veranderingen in beleidsscores
<i>Duurzaamheidsthema's</i>			
Belastingen	5	3	-2
Biodiversiteit	8	4	-4
Dierenwelzijn	7	3	-4
Gendergelijkheid	4	4	-
Klimaatverandering	7	4	-3
Mensenrechten	8	7	-1
<i>Risicosector</i>			
Wapens	7	5	-2
Gemiddeld	7	5	-2

Noot: De score van Rabobank voor het thema voor *Biodiversiteit* (4,5) is naar beneden afgerond omdat de niet-afgeronde score eigenlijk lager is, namelijk 4,45. Daarom wordt de score voor het thema *Biodiversiteit* weergegeven als 4.

Het beleid van Rabobank wordt gemiddeld beoordeeld met een score van 5 (twijfelachtig). Ten opzichte van de vorige beoordeling is het beleid voor de meeste thema's achteruitgegaan. Alleen op het thema *Gendergelijkheid* wordt het beleid hetzelfde beoordeeld als de vorige keer (score 4, onvoldoende).

De achteruitgang in de scores wordt zowel veroorzaakt door verslechtingen in de inhoud van het beleid als door veranderingen in de methodologie. Zo is het beleid van Rabobank om biodiversiteit te beschermen en dierenwelzijn te borgen verslechterd. Voor het thema *Klimaatverandering* zijn veel nieuwe beoordelingscriteria toegevoegd, waarvoor Rabobank geen of slechts gedeeltelijke punten behaalt. Dat geldt ook voor de wapensector: deels is het beleid om wapenleveringen aan controversiële regimes te voorkomen strenger beoordeeld. Tegelijkertijd is het beleid van Rabobank zelf verslechterd doordat goederen voor tweërlei gebruik niet langer worden genoemd.

3.7 Triodos Bank

3.7.1 Profiel

Triodos Bank biedt zakelijke kredieten, projectfinanciering en vermogensbeheer aan klanten. Daarnaast belegt Triodos Bank een deel van het eigen vermogen in bedrijven. Daarom is Triodos Bank in deze beleidsactualisering beoordeeld op alle relevante investeringscategorieën: zakelijke kredieten, projectfinanciering, beleggingen voor eigen rekening en vermogensbeheer.

3.7.2 Overzicht rapportcijfers

In Tabel 19 staan de afgeronde rapportcijfers voor Triodos Bank, per duurzaamheidsthema en risicosector, evenals de gemiddelde score. Daarnaast wordt de verandering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling weergegeven.

Tabel 19 Overzicht rapportcijfers Triodos Bank

Duurzaamheidsthema's of risicosector	Beleidsscores 2023	Beleidsscores 2026	Veranderingen in beleidsscores
<i>Duurzaamheidsthema's</i>			
Belastingen	7	9	+2
Biodiversiteit	9	10	+1
Dierenwelzijn	9	10	+1
Gendergelijkheid	4	8	+4
Klimaatverandering	9	9	-
Mensenrechten	10	10	-
<i>Risicosector</i>			
Wapens	10	10	-
Gemiddeld	8	9	+1

Noot: De gemiddelde score van Triodos Bank (9,5) is naar beneden afgerond omdat de niet-afgeronde score eigenlijk lager is, namelijk 9,46. Daarom wordt de gemiddelde score van Triodos Bank weergegeven als 9.

Het beleid van Triodos Bank wordt gemiddeld als zeer goed beoordeeld (score 9). Ten opzichte van de vorige beoordeling heeft Triodos Bank vooral het beleid op het gebied van gendergelijkheid flink verbeterd (score +4). Ook voor de thema's belastingen, biodiversiteit en dierenwelzijn wordt het beleid beter beoordeeld dan tijdens de vorige beleidsbeoordeling. In alle gevallen is deze hogere score het gevolg van nieuw (krediet- en beleggings)beleid.

Voor de overige thema's (*Klimaatverandering*, *Mensenrechten* en *Wapens*) is de beoordeling gelijk gebleven. Op twee van deze thema's viel voor Triodos Bank sowieso geen winst te behalen: zij scoorden al uitstekend (score 10) voor hun beleid op het gebied van mensenrechten en de wapenindustrie. Op geen enkel thema is de score voor Triodos Bank achteruitgegaan, ondanks de strengere beoordelingsmethodologie.

3.8 Van Lanschot Kempen

3.8.1 Profiel

Van Lanschot Kempen biedt hoofdzakelijk vermogensbeheer aan klanten. De bank verstrekt daarnaast zakelijke kredieten, voornamelijk aan het midden- en kleinbedrijf. Omdat Van Lanschot Kempen zich nauwelijks richt op grote, multinationale ondernemingen, is voor bepaalde sectoren de beoordeling van het beleid voor zakelijke kredieten als niet relevant aangemerkt. Zo is bijvoorbeeld het beleid ten aanzien van bedrijven in de olie- en gasindustrie niet meegewogen in deze investeringscategorie.

Van Lanschot Kempen is niet actief in projectfinanciering en is hierop dan ook niet beoordeeld. Wel belegt de bank een deel van het eigen vermogen in bedrijven. Daarom is het beleid voor beleggingen voor eigen rekening wel in de beoordeling meegenomen.

3.8.2 Overzicht rapportcijfers

In Tabel 20 staan de afgeronde rapportcijfers voor Van Lanschot Kempen, per duurzaamheidsthema en risicosector, evenals de gemiddelde score. Daarnaast wordt de verandering ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling weergegeven.

Tabel 20 Overzicht rapportcijfers Van Lanschot Kempen

Duurzaamheidsthema's of risicosector	Beleidsscores 2023	Beleidsscores 2026	Veranderingen in beleidsscores
<i>Duurzaamheidsthema's</i>			
Belastingen	6	4	-2
Biodiversiteit	8	4	-4
Dierenwelzijn	2	4	+2
Gendergelijkheid	4	5	+1
Klimaatverandering	5	3	-2
Mensenrechten	8	6	-2
<i>Risicosector</i>			
Wapens	8	6	-2
Gemiddeld	6	5	-1

Het beleid van Van Lanschot Kempen wordt gemiddeld beoordeeld met een score van 5 (twijfelachtig). Voor de meeste thema's wordt het beleid als minder goed beoordeeld dan tijdens de vorige beoordeling. Dit geldt voor de thema's belastingen, biodiversiteit, klimaatverandering, mensenrechten en wapens.

De achteruitgang in scores is zowel het gevolg van minder goed beleid van Van Lanschot Kempen als van veranderingen in de methodologie. Zo wordt de lagere score op het thema biodiversiteit vooral veroorzaakt doordat de *IFC Performance Standards* niet langer worden toegepast bij de screening van bedrijven. Voor het thema klimaatverandering komt de lagere score voornamelijk doordat Van Lanschot Kempen geen punten behaalt op een aantal nieuwe beoordelingselementen. Voor de risicosector wapens is de lagere score het gevolg van een strengere beoordeling van het beleid om wapenleveringen aan controversiële regimes tegen te gaan.

Op het gebied van dierenwelzijn heeft Van Lanschot Kempen het beleid wel verbeterd, al wordt dit nog altijd als onvoldoende bestempeld (score 4). Ook wordt het beleid ten aanzien van gendergelijkheid beter beoordeeld dan drie jaar geleden, al blijft er ruimte voor verbetering.

4

Conclusies

4.1 Algemeen overzicht scores

Tabel 21 geeft per bankgroep een overzicht van de scores voor alle onderzochte duurzaamheidsthema's, voor alle risicosectoren, en voor transparantie en verantwoording. Ook is de gemiddelde beleidsscore opgenomen, afgerond op een geheel getal.

Tabel 21 Scores van de acht bankgroepen per thema en risicosector

Duurzaamheidsthema's en risicosector	ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen	Gemiddeld
<i>Duurzaamheidsthema's</i>									
Belastingen	4,25	7,33	4,33	3,58	4,33	3,00	9,00	4,33	5,02
Biodiversiteit	5,23	9,69	9,06	5,47	4,84	4,45	9,77	3,54	6,51
Dierenwelzijn	5,00	8,21	9,64	4,91	3,93	3,21	9,64	4,05	6,08
Gendergelijkheid	4,45	6,56	6,25	4,14	2,50	4,45	8,44	4,90	5,21
Klimaatverandering	5,51	9,40	7,50	4,78	6,77	4,44	9,40	2,89	6,34
Mensenrechten	6,10	9,06	9,38	6,09	7,50	6,64	10,00	6,25	7,63
<i>Risicosector</i>									
Wapens	6,00	10,00	6,67	6,00	10,00	5,33	10,00	5,89	7,49
Gemiddeld	5,22	8,61	7,55	5,00	5,70	4,51	9,46	4,55	6,32
Afgeronde score	5	9	8	5	6	5	9	5	6

Tabel 22 geeft per bankgroep de verandering weer in de score voor een duurzaamheidsthema of risicosector ten opzichte van de vorige beoordeling. Ook wordt per thema en sector de totale verandering in scores weergegeven, waarbij de (positieve of negatieve) veranderingen in scores van de acht bankgroepen bij elkaar zijn opgeteld.

Tabel 22 Veranderingen in afgeronde scores voor duurzaamheidsthema's en risicosectoren

Duurzaamheidsthema's en risicosector	ABN Amro	ASN Bank	Bunq	ING	NIBC	Rabobank	Triodos Bank	Van Lanschot Kempen	Totaal
<i>Duurzaamheidsthema's</i>									
Belastingen	+1	-2	+1	-	-1	-2	+2	-2	-3
Biodiversiteit	-1	-	+2	-1	-5	-4	+1	-4	-12
Dierenwelzijn	-	-1	+5	-	-	-4	+1	+2	+3
Gendergelijkheid	-	-1	-	-	-2	-	+4	+1	+2
Klimaatverandering	+2	-1	-	-	-3	-3	-	-2	-7
Mensenrechten	-2	-1	-	-1	-1	-1	-	-2	-8
<i>Risicosector</i>									
Wapens	-	-	-2	+1	+1	-2	-	-2	-4

Noot: De veranderingen per thema die in deze tabel worden weergegeven, zijn berekend op basis van de afgeronde rapportcijfers (zonder decimalen) uit 2026, vergeleken met de afgeronde cijfers uit 2023.

Tabel 23 geeft per bankgroep de verandering in gemiddelde scores ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling uit 2023.

Tabel 23 Verandering in gemiddelde scores ten opzichte van vorige beleidsbeoordeling

Bankgroep	Score in 2023	Score in 2026	Vershil
ABN Amro	5,14	5,22	0,08
ASN Bank	9,43	8,61	-0,82
Bunq	6,71	7,55	0,83
ING	5,14	5,00	-0,15
NIBC	7,43	5,70	-1,73
Rabobank	6,57	4,51	-2,06
Triodos Bank	8,29	9,46	1,18
Van Lanschot Kempen	5,86	4,55	-1,31
Gemiddeld	6,82	6,32	-0,50

4.2 Conclusies beleidsbeoordeling

Op basis van Tabel 21, Tabel 22 en Tabel 23 en de analyses gepresenteerd in Hoofdstuk 2 en Hoofdstuk 3 kunnen de volgende observaties worden gemaakt:

- **Gemiddeld scoren de bankgroepen een voldoende (score 6,3) voor hun duurzaamheidsbeleid.**

De acht bankgroepen scoren in deze beleidsbeoordeling gemiddeld een voldoende met een score van 6,3. Dit is een lichte daling ten opzichte van de vorige beoordeling in 2023, toen het gemiddelde 6,8 (ruim voldoende) bedroeg. Deze daling is vooral toe te schrijven aan de lagere scores van Rabobank, NIBC en Van Lanschot Kempen.

Het duurzaamheidsbeleid wordt het best beoordeeld bij Triodos Bank en ASN Bank. Triodos Bank behaalt met een gemiddelde score van 9,5 een zeer goede beoordeling, gevolgd door ASN Bank met een score van 8,6, eveneens zeer goed. Ook Bunq en NIBC halen een voldoende, waarbij het beleid van Bunq zelfs als goed wordt beoordeeld (score 7,6), terwijl NIBC een 5,7 (voldoende) behaalt. Het beleid van de grote bankgroepen ABN Amro (score 5,2) en ING (score 5,0) wordt als twijfelachtig beoordeeld, terwijl Rabobank en Van Lanschot Kempen met respectievelijke scores van 4,4 en 4,2 beiden een onvoldoende behalen.

- **Een vijftal banken gaat achteruit in gemiddelde score.**

Vijf bankgroepen halen in 2026 een lagere score dan in 2023 voor hun duurzaamheidsbeleid. Dat geldt voor ASN Bank, ING, NIBC, Rabobank en Van Lanschot Kempen. Vooral bij de laatste drie banken is sprake van een relatief grote daling: afgerond een verlaging van -2 punten.

Triodos Bank, Bunq en ABN Amro gaan erop vooruit ten opzichte van de vorige beoordeling, al is die stijging in het geval van ABN Amro minimaal (score +0,1).

- **Per thema of risicosector zijn de gemiddelde scores veelal gedaald. Deze veranderingen in scores zijn zowel het gevolg van beleidswijzigingen als van aanpassingen in de onderzoeksmethodologie.**

Over het algemeen zijn de veranderingen in scores per thema of risicosector redelijk gelijkmatig verdeeld over de bankgroepen. Sommige bankgroepen scoren nu beter op bepaalde thema's, maar gaan op andere juist achteruit. Hierdoor blijven de gemiddelde scores per bankgroep vaak vrijwel onveranderd ten opzichte van de vorige beleidsbeoordeling, ondanks een overwegend dalende trend per thema of risicosector.

Deze dalende trend kan deels worden verklaard door methodologische wijzigingen, zoals blijkt uit de analyses in Hoofdstuk 3. Tegelijkertijd toont de spreiding in scoreveranderingen dat de dalingen ook samenhangen met aanpassingen in de inhoud en reikwijdte van het duurzaamheidsbeleid. Aangezien de onderzoeksmethodologie voor alle bankgroepen gelijk is, zouden de scores volledig gelijk zijn veranderd wanneer de daling uitsluitend door methodologische aanpassingen was veroorzaakt.

De grootste dalingen zijn te zien bij het thema *Biodiversiteit*, waarop de bankgroepen gezamenlijk 12 punten achteruitgaan, (score -12). Deze achteruitgang is vooral te wijten aan NIBC en Van Lanschot Kempen, die beide een belangrijke standaard – *de IFC Performance Standard 6* – niet langer toepassen bij de screening van bedrijven. Ook Rabobank draagt flink bij aan de lagere score op dit thema, doordat de bank geen beleid heeft om vervuiling door de plasticindustrie tegen te gaan.

Andere thema's waarop een forse daling te zien is, zijn *Klimaatverandering* (score -8) en *Mensenrechten* (score -8). Bij deze thema's speelt de methodologie een doorslaggevende rol. Om in lijn te blijven met recente wetenschappelijke inzichten zijn de beoordelingscriteria voor Klimaatverandering aangescherpt, onder meer door strengere uitsluitingscriteria voor de fossiele industrie en hogere transparantie-eisen ten aanzien van gefinancierde uitstoot en emissiereductiedoelstellingen. Bij het thema *Mensenrechten* zijn daarentegen enkele

beoordelingscriteria uit de methodologie verwijderd. Bankgroepen die in eerdere beoordelingen punten behaalden op deze onderdelen, zien hun score als gevolg van deze methodologische wijziging dalen.

Ook voor *Belastingen* (score -3) en de risicosector *Wapens* (score -4) zijn de scores gedaald. Voor *Belastingen* geldt, net als bij *Mensenrechten*, dat dit vooral komt doordat bepaalde beoordelingscriteria niet langer zijn meegenomen. Bij *Wapens* wordt de daling vooral veroorzaakt door een strengere beoordeling van beleid dat moet voorkomen dat wapens aan controversiële regimes worden geleverd, waar een groot risico bestaat op ernstige mensenrechtenschendingen. In het huidige geopolitieke tijdperk, met conflicten in onder meer Israël en Palestina, Democratische Republiek Congo, Soedan en Zuid-Soedan, Jemen, Pakistan, Afghanistan en Oekraïne, is het des te belangrijk kritisch te kijken naar de bestemmingen van wapenleveranties. Daarnaast is het van belang dat bankgroepen hun beleid ten aanzien van controversiële wapens aanscherpen door niet alleen witte fosfor, maar de productie van en handel in alle brandwapens (inclusief witte fosfor) categorisch uit te sluiten.

Binnen de dalende trend vormen de thema's *Dierenwelzijn* en *Gendergelijkheid* een uitzondering. In beide gevallen scoren de bankgroepen gezamenlijk beter dan bij de vorige beoordeling. De stijging op het thema Gendergelijkheid is echter volledig toe te schrijven aan Triodos Bank. De verbeterde score op het gebied van *Dierenwelzijn* is vooral te danken aan bunq, dat strengere dierenwelzijnscriteria heeft opgenomen in het eigen beleid voor duurzaam en verantwoord krediet en beleggen. Daarnaast zijn sinds 2023 ook dierenwelzijnscriteria opgenomen in de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Veel banken hebben deze richtlijnen in hun beleid geïntegreerd, waardoor dierenwelzijnscriteria ook indirect beter zijn verankerd. Daarentegen laat Rabobank op het thema Dierenwelzijn een duidelijke terugval in de score zien.

- **Aandacht voor internationale waardeketens blijft onderbelicht.**

Waar Triodos Bank en ASN Bank met een afgeronde score van 9 al zeer goed beleid voeren, geeft de gemiddelde score van 6,3 aan dat de meeste bankgroepen hun beleid nog verder kunnen verbeteren. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is ketenverantwoordelijkheid. Een analyse langs de verschillende duurzaamheidsthema's laat zien dat een meerderheid van de bankgroepen nog steeds geen beleid heeft waarin van bedrijven wordt gevraagd duurzaamheidscriteria op te nemen in contracten met onderaannemers en toeleveranciers. Alleen op het gebied van mensenrechten heeft een meerderheid van de bankgroepen dergelijke criteria opgenomen, al worden niet altijd alle relevante investeringscategorieën door het beleid gedekt.

Gezien de rol van complexe, internationale waardeketens bij risico's zoals ontbossing, milieuvervuiling, mensenrechtenschendingen en belastingontwijking of -ontduiking, is het van groot belang dat alle bankgroepen duurzaamheidscriteria opnemen die de toeleveringsketens van bedrijven dekken. Deze verwachting zou moeten gelden voor alle investeringscategorieën waarin een bankgroep actief

Bronvermeldingen

- 1 Laplane, J., C. Rajeevan and J.W. van Gelder (2025, februari), *Fair Finance Guide International Methodology 2025*, Amsterdam, The Netherlands: Profundo.
- 2 Laplane, J., C. Rajeevan and J.W. van Gelder (2025, februari), *Fair Finance Guide International Methodology 2025*, Amsterdam, The Netherlands: Profundo.
- 3 OESO (2023), *OESO Richtlijnen voor Multinationale Organisaties inzake Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen*; Verenigde Naties Human Rights Council (2011), *Report of the Special Representative of the Secretary General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the Verenigde Naties "Protect, Respect and Remedy" Framework, Human Rights Council, A/HRC/17/31, Para 6*. Online: <http://business-humanrights.org/sites/default/files/media/documents/ruggie/ruggie-guiding-principles-21-mar-2011.pdf>, bekeken in januari 2026;

PBAF (2024), *Biodiversity footprinting standard: financed impacts – assessment of financed biodiversity impact through model-based biodiversity footprinting*;

FARMS Initiatief (N.d.), "Responsible Minimum Standards", online: <https://www.farmsinitiative.org/safeguardwelfare>, bekeken in januari 2026.
- 4 ActionAid (2011), *Addicted to tax havens: The secret life of the FTSE 100*, Londen, Verenigd Koninkrijk: ActionAid;

ActionAid (2013), *How tax havens plunder the poor*, Londen, Verenigd Koninkrijk: ActionAid;

ICIJ (n.d.), "The Panama Papers: Politicians, Criminals and the Roques Industry That Hides Their Cash", online: <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/>, bekeken in December 2024;

ICIJ (nd.), "Paradise papers: Secrets of the global elite", online: <https://www.icij.org/investigations/paradise-papers/>, bekeken in December 2024.
- 5 Tax Justice Network (2025, november), *State of tax justice 2025*, Tax Justice Network.
- 6 Eurodad (2014), *Going Offshore. How development finance institutions support companies using the world's most secretive financial centres*, Eurodad;

UNCTAD Investment and Enterprise Division (2015, March), *FDI, Tax and Development. The fiscal role of multinational enterprises: towards guidelines for Coherent International Tax and Investment Policies*, UNCTAD.
- 7 SDG Nederland (Z.d.), "SDG 16 Vrede, justitie en sterke publieke diensten", online: <https://www.sdgnederland.nl/SDG/16-vrede-justitie-en-sterke-publieke-diensten/>, bekeken in november 2025;
- 8 SDG Nederland (Z.d.), "SDG 17 Partnerschap om de doelen te bereiken", online: <https://www.sdgnederland.nl/SDG/17-partnerschap-om-de-doelen-te-bereiken/>, bekeken in november 2025;
- 9 SDG Nederland (Z.d.), "SDG 1 Geen armoede", online: <https://www.sdgnederland.nl/SDG/1-geen-armoede>, bekeken in november 2025;

SDG Nederland (Z.d.), "SDG 10: Ongelijkheid verminderen", online: <https://www.sdgnederland.nl/SDG/10-ongelijkheid-verminderen/>, bekeken in november 2025;
- 10 IPBES (2019), *Summary for Policymakers of the Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*, Bonn, Germany: Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services.
- 11 UNEP (Z.d.), "Facts about the nature crisis", online: <https://www.unep.org/facts-about-nature-crisis>, bekeken in November 2025.
- 12 UNEP (Z.d.), "Facts about the nature crisis", online: <https://www.unep.org/facts-about-nature-crisis>, bekeken in November 2025.
- 13 Minderhoud, K. (2024, februari), *Biodiversiteit: van vergeten naar verweven, perspectief op "mainstreaming" in hulp- en handelsbeleid*, Den Haag, Nederland: Planbureau voor Leefomgeving;

WWF (Z.d.), "Effects of climate change", online: <https://www.worldwildlife.org/our-work/climate/effects-of-climate-change/>, bekeken in November 2025;

WWF (Z.d.), "Arctic", online: <https://www.worldwildlife.org/places/arctic/>, bekeken in November 2025;

WWF (Z.d.), "South West Indian Ocean", online: <https://www.worldwildlife.org/places/southwest-indian-ocean/>, bekeken in November 2025;

WWF (Z.d.), "Amazon", online: <https://www.worldwildlife.org/places/amazon/>, bekeken in November 2025

- 14 WWF Australië (2018, 9 oktober), "How many birds die from plastics pollution", online: <https://wwf.org.au/blogs/how-many-birds-die-from-plastic-pollution/>, bekeken in December 2025.
- 15 Villarrubia-Gómez, P., B. Carney Almroth, M. Erkisen, M. Ryberg et al. (2024), Plastic pollution exacerbates the impacts of all planetary boundaries, *One Earth*, 7(12), pp. 2119-2138, doi: 10.1016/j.oneear.2024.10.017.
- 16 IUCN NL (2025, 13 maart), "De impact van diepzeemijnbouw op biodiversiteit, klimaat en gemeenschappen", online: <http://iucn.nl/verhaal/de-impact-van-diepzeemijnbouw-op-biodiversiteit-klimaat-en-gemeenschappen/>, bekeken in december 2025.
- 17 SDG Nederland (Z.d.), "Dit zijn de Sustainable Development Goals", online: <https://www.sdgnerland.nl/de-17-sdgs/>, bekeken in november 2025.
- 18 Verenigde Naties (2022, December 19), "Convention on Biological Diversity: Nations Adopt Four Goals, 23 Targets for 2030 In Landmark UN Biodiversity Agreement", online: <https://www.cbd.int/article/cop15-cbd-press-release-final-19dec2022>, bekeken in november 2025.
- 19 Farm Animal Welfare Council (z.d.), "Five Freedoms", online: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20121007104210/http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm>, bekeken in november 2025.
- 20 Ritchie, H. (2023), "How many animals are factory-farmed?", *Our World in Data*, online: <https://ourworldindata.org/how-many-animals-are-factory-farmed>, bekeken in november 2025.
- 21 RSPCA (Z.d.), "Farm animal welfare", online: <https://www.rspca.org.uk/adviceandwelfare/farm>, bekeken in November 2025.
- 22 WAP (2017, mei), *Taken for a ride: the conditions for elephants used in tourism in Asia*, World Animal Protection.
- 23 WAP (2024, januari), *Checking out of cruelty: how to end wildlife tourism's holiday horrors*, World Animal Protection.
- 24 FAO (Z.d.), "Animal production", online: <https://www.fao.org/animal-production/en>, bekeken in november 2025.
- 25 FAO (Z.d.), "Animal welfare", online: <https://www.fao.org/partnerships/livestock-dialogue/areas-of-work/action-networks/animal-welfare/en>, bekeken in november 2025.
- 26 Van der Laan, S., G. Breeman and L. Scherer (2024, juni), Animal lives affected by meat consumption trends in the G20 countries, *Animals*, 14(11), 1662, doi: 10.3390/ani14111662.
- 27 Kuepper, B. (2023, November), Impacts of a Shift to Plant Proteins – Effects of reduced meat production on GHG emissions, land, and water use, Amsterdam, The Netherlands: Profundo.
- 28 Rabobank Group (2025), *Animal welfare and aquaculture policies*, p. 7.
- 29 College voor de Rechten van de Mens (Z.d.), "Gendergelijkheid", online: <https://www.mensenrechten.nl/themas/gendergelijkheid>, bekeken in november 2025.
- 30 Sociaal Economische Raad (2024, September), *Diversiteitswijzer: gendergelijkheid, positie van vrouwen op de arbeidsmarkt*, Den Haag, Nederland: Sociaal Economische Raad.
- 31 UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (2010), General Recommendation N. 28 The Code Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention, CEDAW/C/CG/28, para 5, New York, Verenigde Staten: Verenigde Naties; p. 31.
UN WOMEN (2017) "The UN WOMEN Gender and Economics Training Manual", New York, Verenigde Staten: Verenigde Naties.
- 32 UN Women and United Nations Department of Economic and Social Affairs (2023), *Progress on the Sustainable Development Goals: the Gender Snapshot 2023*.
- 33 Demirgüç-Kunt, A., L. Klapper, D. Singer, and S. Ansar (2022), The Global Findex Database 2021: Financial Inclusion, Digital Payments, and Resilience in the Age of COVID-19, Washington, DC, the United States: World Bank.
- 34 World Bank (2024), *Women, Business and the Law 2024*, Washington D.C., Verenigde Staten: World Bank.
- 35 WHO (2024, 25 Maart), "Violence against women", online: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>, bekeken in November 2025.
- 36 World Bank (2024), *Women, Business and the Law 2024*, Washington D.C., Verenigde Staten: World Bank;

International Labour Organization (2025), Global Wage Report 2024-25: Is wage inequality decreasing globally?, Genève, Zwitserland: ILO.

- 37 Equileap (2024), *Gender Equality Global Report & Ranking: 2024 Edition*, Amsterdam, The Netherlands: Equileap.
- 38 Erasmus Universiteit (2025, 24 november), "Gelijke beloning begint bij het doorbreken van vooroordelen", online: <https://www.eur.nl/nieuws/gelijke-beloning-begint-bij-het-doorbreken-van-vooroordelen>, bekeken in december 2025.
- 39 SDG Nederland (Z.d.), "5 Gendergelijkheid", online: <https://www.sdgnerland.nl/SDG/5-gendergelijkheid/>, bekeken in november 2025..
- 40 Costello, M.J., M.M. Vale, W. Kiessling, et al. (2022), Cross-Chapter Paper 1: Biodiversity Hotspots. In: *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge University Press, Cambridge, Verenigd Koninkrijk en New York, NY, Verenigde Staten, pp. 2123–2161;
- Cooley, S., D. Schoeman, L. Bopp, P. Boyd, et al. (2022), Oceans and Coastal Ecosystems and Their Services. In: *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge University Press, Cambridge, Verenigd Koninkrijk en New York, NY, Verenigde Staten, pp. 379–550;
- Kuzma, S., M.F.P. Bierkens, S. Lakshman, T. Luo, et al. (2023), *Aqueduct 4.0: Updated decision-relevant global water risk indicators*, Technical Note, Washington DC, Verenigde Staten: World Resources Institute;
- 41 IPCC (2021), Climate Change 2021: The Physical Science Basis: Summary for Policymakers, Geneva, Switzerland, p. 4.
- Stern, N. (2007), *The Economics of Climate Change: the Stern Review*, Cambridge, Verenigd Koninkrijk: Cambridge University Press.
- 42 IPCC (2021), Climate Change 2021: The Physical Science Basis: Summary for Policymakers, Geneva, Switzerland, p. 4.
- Stern, N. (2007), *The Economics of Climate Change: the Stern Review*, Cambridge, Verenigd Koninkrijk: Cambridge University Press.
- 43 UNFCCC (2015, 12 december), Historic Paris Agreement on Climate Change. 195 Nations Set Path to Keep Temperature Rise Well Below 2 Degrees Celsius; UNFCCC (2016, 29 januari), Report of the Conference of the Parties on its twenty-first session, held in Paris from 30 November to 13 December 2015, p.2.
- 44 UNFCCC (2021), "Glasgow Climate Pact", online: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_10_add1_adv.pdf, bekeken in januari 2026.
- 45 SDG Nederland (z.d.), "13 Klimaatactie", online: <https://www.sdgnerland.nl/SDG/13-klimaatactie/>, bekeken in november 2025.
- 46 UNEP (2025), *Emissions Gap Report 2025: Off target, continued collective inaction puts global temperature goal at risk*, Verenigde Naties Environment Programme (UNEP), p. xii.
- 47 Van Gelder, J., P. Boev, J. Laplane, J. Sanchez et al. (2025), *Biogas in the EU: a policy and financial analysis*, Amsterdam, The Netherlands: Profundo.
- 48 Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties (2023, juli), "Paying polluters: the catastrophic consequences of investor-State dispute settlement for climate and environment action and human rights", online: <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a78168-paying-polluters-catastrophic-consequences-investor-state-dispute>, bekeken in December 2025;
- 49 TCFD (2017, juni), Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures, Basel, Switzerland: Financial Stability Board;
- International Financial Reporting Standards (Z.d.), "ISSB and TCFD", online: <https://www.ifrs.org/sustainability/tcf/>, bekeken in november 2025.
- 50 Verenigde Naties (1948, december), Universal Declaration of Human Rights, Verenigde Naties General Assembly resolution 217 A (III).
- 51 Amnesty International (2018, februari), Amnesty International Report 2017-18: The state of the world's human rights, Londen, Verenigd Koninkrijk: Amnesty International.
- 52 Institute for Human Rights and Informed Consent (2022, 13 december), "What is Free, Prior and Informed Consent (FPIC)", online: <https://www.ihrb.org/resources/what-is-free-prior-and-informed-consent-fpic>, bekeken in december 2025.

- 53 Front Line Defenders (2025), *Global analysis 2024-45*, Front Line: the International Foundation for the Protection of Human Rights Defenders.
- 54 Global Witness (2025, september), *Roots of resistance: documenting the global struggles of defenders protecting land and environmental rights*.
- 55 UN Commission on Human Rights, Forced evictions, (1993, March) E/CN.4/RES/1993/77, para 6.
- 56 Verenigde Naties Human Rights Council (2011), Report of the Special Representative of the Secretary General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the Verenigde Naties "Protect, Respect and Remedy" Framework, Human Rights Council, A/HRC/17/31, Para 6. Online: <http://business-humanrights.org/sites/default/files/media/documents/ruggie/ruggie-guiding-principles-21-mar-2011.pdf>, bekeken in januari 2026.
- 57 SDG Nederland (z.d.), "Dit zijn de Sustainable Development Goals", online: <https://www.sdgnerland.nl/de-17-sdgs/>, bekeken in november 2025.
- 58 Verenigde Naties Human Rights Council (2011), Report of the Special Representative of the Secretary General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the Verenigde Naties "Protect, Respect and Remedy" Framework, Human Rights Council, A/HRC/17/31, Para 6. Online: <http://business-humanrights.org/sites/default/files/media/documents/ruggie/ruggie-guiding-principles-21-mar-2011.pdf>, bekeken in augustus 2020.
- 59 Curic, A. (2022, 1 april), "Arms exports: A business without an EU policy", *Investigate Europe*, online: <https://www.investigate-europe.eu/en/posts/arms-exports-a-business-without-an-eu-policy>, bekeken in november 2025.
- 60 Verenigde Naties (z.d.), "Arms Trade Treaty", online: <https://disarmament.unoda.org/en/our-work/conventional-arms/legal-instruments/arms-trade-treaty>, bekeken in november 2025..
- 61 Rijksoverheid (Z.d.), "Verdragen tegen conventionele wapens", online: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-vrede-en-veiligheid/internationaal-beleid-wapenbeheersing/verdragen-tegen-conventionele-wapens>, bekeken in januari 2026.
- 62 Liang, X., N. Tian, D. Lopes da Silva, L. Scarazzato et al. (2025, april), *Trends in world military expenditure 2024*, Stockholm, Zweden: Stockholm International Peace Research Institute.
- 63 NIBC (Z.d.), "Een nieuw hoofdstuk voor NIBC", online: <https://nibc.nl/particulieren/service-contact/een-nieuw-hoofdstuk-voor-nibc>, bekeken in december 2025;
ABN Amro (2025, 12 november), "ABN Amro kondigt overname NIBC Bank aan", online: <https://www.abnamro.com/nl/nieuws/abn-amro-kondigt-overname-nibc-bank-aan>, bekeken in december 2025.

Bijlage 1 Over de Eerlijke Bankwijzer

Het eerste beleidsonderzoek voor de Eerlijke Bankwijzer verscheen in januari 2009. Het beleid van de banken werd in eerste instantie vier keer per jaar, later twee keer per jaar en sinds 2016 tweejaarlijks beoordeeld. Sinds de 13e beleidsactualisering (2012) worden alleen nog beleidsdocumenten beoordeeld die publiek beschikbaar zijn.

De Eerlijke Bankwijzer is een samenwerkingsverband van vijf maatschappelijke organisaties: Amnesty International, Milieudefensie, Oxfam Novib, PAX en World Animal Protection.⁶³

Doelstelling is om in de banksector een concurrentieslag op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) op gang te brengen: een proces van steeds verdere aanscherping van normen op sociaal, ecologisch en economisch gebied. De Eerlijke Bankwijzer stelt zich ten doel om bankgroepen hun krediet- en beleggingsbeleid te laten verduurzamen en om hun bedrijfsvoering op duurzaamheidscriteria te laten afstemmen. Achterliggend doel is dat de bankgroepen daarmee hun (financiële) invloed aanwenden om andere bedrijven, in Nederland en ver daarbuiten, te verduurzamen.

De Eerlijke Bankwijzer is een consumenteninstrument. Steeds meer consumenten vinden het belangrijk dat hun bank maatschappelijk verantwoord investeert. Consumenten worden via de website betrokken bij het verwezenlijken van het doel van de Eerlijke Bankwijzer. Op de website kunnen consumenten het krediet- en beleggingsbeleid van de belangrijkste bankgroepen vergelijken en praktijkonderzoeken bekijken. Ook kunnen consumenten via de website de bankgroepen aanschrijven om positieve of negatieve feedback te geven.

De Eerlijke Bankwijzer is tevens voorstander van een dialoog met banken over duurzaamheid. Gevraagd en ongevraagd geven de samenwerkende organisaties advies aan banken ten behoeve van de verbetering van het duurzaam krediet- en beleggingsbeleid en de uitvoering hiervan.

De Eerlijke Bankwijzer en zusterorganisaties de Eerlijke Verzekeringswijzer en de Eerlijke Pensioenwijzer maken inmiddels deel uit van Fair Finance International (FFI), een internationaal samenwerkingsverband van non-gouvernementele organisaties (NGO's) in Bangladesh, België, Bolivia, Brazilië, Cambodja, Colombia, Duitsland, de Filipijnen, Ghana, India, Indonesië, Japan, Laos, Nederland, Nigeria, Noorwegen, Oeganda, Pakistan, Peru, Thailand, Vietnam, Zuidelijk Afrika (Zuid-Afrika en Mozambique) en Zweden. Voor deze twintigste actualisering van het onderzoek naar het beleid van bankgroepen die actief zijn in Nederland, hanteert de Eerlijke Bankwijzer de meest recente versie van de internationale Fair Finance Guide methodologie (FFG-methode). De FFG-methode is opgesteld in 2014 en wordt periodiek geactualiseerd. De laatste versie van de FFG-methode werd in maart 2025 gepubliceerd.

EerlijkeBankwijzer®

FairFinance
International

